คู่มือ

การจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย

สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

Gender Responsive Budgeting Guidelines

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คู่มือการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

Gender Responsive Budgeting Guidelines

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาคภูมิ ฤกขะเมธ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ

ใครบ้างที่ได้ประโยชน์จากการจัดทำ GRB 4
ข้อแนะนำการใช้คู่มือ 5
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ GRB
GRB คืออะไร 7
ใครบ้างที่ควรเข้ามาเกี่ยวข้องกับ GRB 12
คุณลักษณะของผู้ขับเคลื่อน GRB 13
ประเภทงบประมาณของ Rhonda Sharp 14
วงจรงบประมาณของ Budlender และ Hewitt 15
ขั้นตอนการจัดทำ GRB ในหน่วยงานภาครัฐ
จะเริ่ม GRB ได้เมื่อใด 17
การแบ่งระดับโครงการ GRB 18
ลักษณะของ GRB ในรูปแบบต่าง ๆ 19
ช่องทางการจัดทำ GRB ของหน่วยงานต่าง ๆ 24
Gender Analysis 25
Situation Analysis 26
5 ขั้นตอนการวิเคราะห์มิติหญิงชายในการจัดทำงบประมาณ 27
เทคนิค 7 ประการของ Diane Elsona 28
คำถามน่าสนุก 32
ข้อสังเกตเกี่ยวกับการจัดทำ GRB
การประเมินความพร้อมในการขับเคลื่อน GRB 41
4 วิถีทางในการจัดทำ GRB ในหน่วยงานภาครัฐ 44
GRB Checklist 49
ภาคผนวก 50

"โครงการที่ทำตอบสนองความต้องการของคนทั่วไปหรือไม่?"

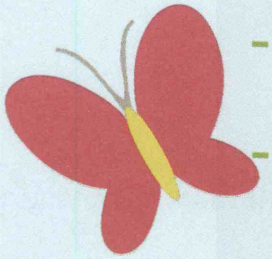

"โครงการที่ทำตอบสนองคนแต่ละกลุ่มหรือไม่?"

"คนแต่ละกลุ่มได้รับผลประโยชน์ต่างกันอย่างไร?"

คำถามที่ท้าทายเหล่านี้มีความสำคัญอย่างมาก หากเราลองมาคิดดูว่าโครงการ ของหน่วยงานสามารถแก้ปัญหาแบบเกาถูกที่คันได้ มันคงจะดีอยู่ไม่น้อย

เมื่อเราคำนึงถึงความจำเป็น ปัญหาและสถานการณ์ของแต่ละกลุ่มแล้ว จะทำให้เรามีมุมมองในการแก้ปัญหาที่สามารถตอบสนองต่อทุกกลุ่มได้

งบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชายหรือที่เรียกว่า **GRB** อาจเป็นคำตอบสำหรับเรื่องนี้

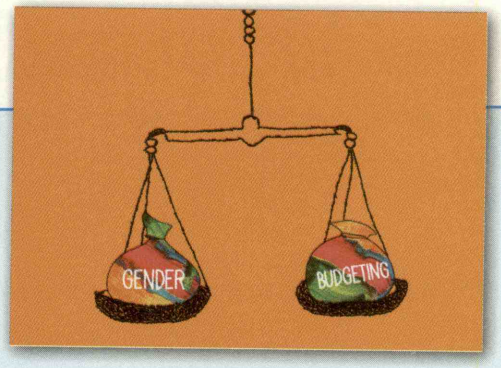

ใครบ้างที่ได้ประโยชน์จากการจัดทำ GRB

ผู้บริหารหน่วยงาน จะสามารถขับเคลื่อนผลสัมฤทธิ์จากนโยบาย แผนงานและโครงการที่สอดคล้องกับภารกิจและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายของหน่วยงานได้มากขึ้น

ผู้ที่เขียนและริเริ่มโครงการ จะสามารถทำให้โครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากสามารถเข้าถึงปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

นักวิเคราะห์นโยบาย จะมีเครื่องมือที่ช่วยทำให้มองเห็นปัญหาและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานได้

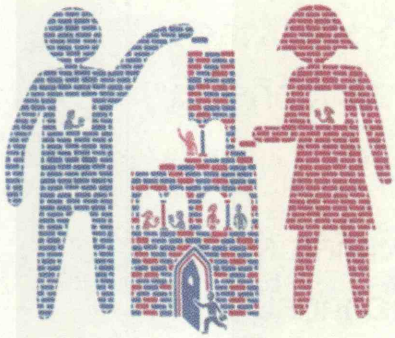

ฝ่ายการเงินการคลัง จะสามารถบริหารความคุ้มค่าและประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการ

ฝ่ายบุคคล จะสามารถส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้มีความก้าวหน้าและความสมดุลในครอบครัว

นักการเมือง จะสามารถกำหนดนโยบายและค้นหาโครงการใหม่ที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของหญิงและชาย และกลุ่มต่าง ๆ ได้มากขึ้น อันจะช่วยสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชน

ประชาชนทั่วไป จะสามารถเข้าถึงบริการ และโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐได้มากขึ้น

ข้อแนะนำการใช้คู่มือ

เป้าหมาย

คู่มือฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชายในหน่วยงานภาครัฐ ท่านสามารถนำคู่มือนี้ไปใช้ศึกษาเรียนรู้และส่งเสริมการขับเคลื่อน GRB ในหน่วยงานของท่าน เพื่อสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก และนำความแตกต่างหลากหลายในมิติหญิงชาย มาใช้เป็นปัจจัยหนึ่งในกระบวนการจัดทำประมาณ ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและความคุ้มค่าสามารถตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายทั้งผู้หญิงและผู้ชายได้อย่างเหมาะสม

บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐสามารถเรียนรู้การจัดทำ GRB ผ่านคู่มือฉบับนี้ได้ง่าย และรวดเร็ว ด้วยเนื้อหาที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปปรับใช้กับงานประจำที่ทำอยู่ได้ทันที โดยไม่เป็นการเพิ่มภาระงาน แต่จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น ตอบโจทย์นโยบาย แผนงาน และโครงการของท่านอย่างตรงจุด

เนื้อหาภายในคู่มือ

คู่มือฉบับนี้ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญดังนี้

ส่วนที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ GRB ซึ่งช่วยให้เห็นถึงความสำคัญของตัวแสดงต่าง ๆ ในกระบวนการขับเคลื่อน GRB และตัวอย่างโครงการที่เป็น GRB

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการจัดทำ GRB ในหน่วยงานภาครัฐ จะช่วยให้เห็นกระบวนการทั้งหมดในการจัดทำ GRB โดยอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ ทั้งในส่วนของการริเริ่มและการประเมินผล

ส่วนที่ 3 คำถามน่าสนุก จะประกอบด้วยคำถามเพื่อทบทวนความรู้และเสริมสร้างความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เห็นว่า GRB เป็นเรื่องที่ง่ายและสนุก

ส่วนที่ 4 ข้อสังเกตเกี่ยวกับการจัดทำ GRB จะเป็นการแนะนำเครื่องมือและวิธีการตรวจสอบที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำ GRB ในหน่วยงานภาครัฐ

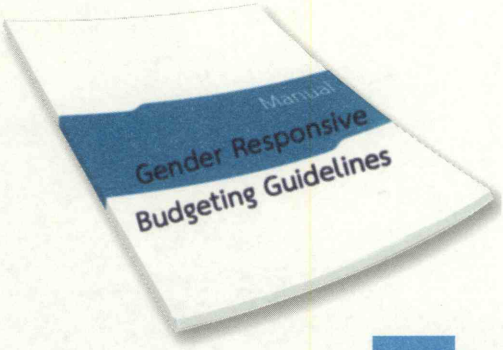

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ GRB

GRB : GRB คืออะไร และตัวแสดงสำคัญต่าง ๆ ใน GRB

GRB คืออะไร ?

คุณเห็นอะไรจากภาพนี้ ?

การใช้งานของผู้หญิงและผู้ชาย ?

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ?

การจะสร้างสะพานขึ้นมาใหม่สักแห่งหนึ่งหรือปรับปรุงสะพานเดิมให้ดีขึ้นนั้น สิ่งที่เราจำเป็นต้องคำนึงถึงก็คือ ใครเป็นผู้ใช้สะพาน และจะได้ประโยชน์อย่างไรจากการใช้สะพานนั้น เมื่อเรามองผ่านมุมมองมิติหญิงชายก็จะทำให้เราเห็นคนที่ใช้สะพานไม่ได้มีพฤติกรรมเหมือนกันทุกคน ผู้หญิงและผู้ชายต่างมีบทบาทในชีวิตแตกต่างกัน ทำให้ลักษณะความต้องการในการใช้สะพานที่เดียวกันอาจแตกต่างกัน ทั้งนี้ยังไม่นับความแตกต่างในสังคมด้านอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตและหน้าที่ของผู้หญิงที่ต้องซื้อของจากตลาดเพื่อนำมาจัดเตรียมอาหารหลังกลับจากการทำงานนอกบ้าน ภาระเหล่านี้ส่งผลต่อความต้องการรูปแบบสะพานที่แตกต่างกัน เมื่อเราเข้าใจและตระหนักถึงความแตกต่างนี้ทำให้เราออกแบบสะพานมาเพื่อรองรับพฤติกรรมการใช้งานที่เกิดขึ้นจริง เช่น การสร้างหลังคากันแดดกันฝนเนื่องจากพบผู้หญิงเป็นลมหรือลื่นล้มบนสะพาน การลดความลาดชันของทางเดินบนสะพานลงเนื่องจากผู้หญิงมักใส่รองเท้าส้นสูงหรือต้องหิ้วของหนักจากการไปจ่ายตลาด การมีราวกันที่ช่วยลดอุบัติเหตุการเฉี่ยวชนที่มักจะเกิดขึ้นกับผู้หญิง เป็นต้น เมื่อเราเข้าใจปัญหาและความต้องการของหญิงชายที่แตกต่างกันในการใช้สะพานก็นำไปสู่การเขียนนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่มีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และเราสามารถนำมุมมองข้างต้นไปใช้มองปัญหาอื่น ๆ ในขอบเขตภารกิจงานของหน่วยงาน ก็จะสามารถทำให้เห็นมุมมองใหม่ ๆ และก่อให้เกิดโครงการใหม่ ๆ หรือปรับปรุงโครงการเดิมให้มีมิติลุ่มลึก และสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

GRB คืออะไร ?

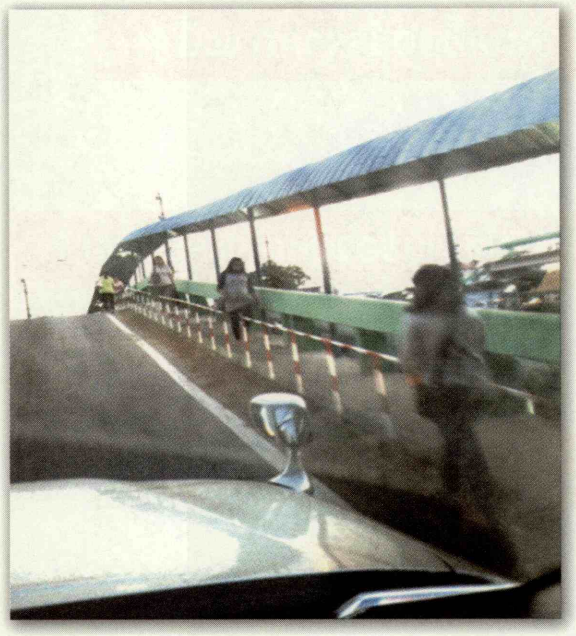

คุณเห็นอะไรจากภาพนี้ ?

การใช้งานของผู้หญิงและผู้ชาย ?

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ?

ในขณะเดียวกัน สะพานแห่งเดียวกันนี้ก็สามารถแสดงถึงตัวอย่างของการละเลยการมองผ่านมิติหญิงชายได้เช่นเดียวกัน หากผู้สร้างสะพานละเลยหรือไม่ได้ให้ความสนใจในการเก็บข้อมูลการใช้สะพาน หรือมองไม่เห็นถึงความแตกต่างในการใช้สะพานของหญิงชาย มองเห็นแต่เพียงคนใช้สะพานที่ใช้งานขึ้นลงเหมือน ๆ กัน ไม่ได้แตกต่างกันโดยราวกั้น ราวจับ หรือแม้แต่หลังคาที่ถูกสร้างขึ้นนั้น ถูกสร้างขึ้นจากการมองปัญหาในเรื่องของการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งานโดยทั่วไป ซึ่งอาจมีการคำนึงถึงคนพิการและเด็กเท่านั้น หรืออาจมองจากปัญหาการเกิดอุบัติเหตุโดยทั่วไปแต่ไม่ได้มองเห็นถึงความแตกต่างหรือความถี่ที่เกิดขึ้นระหว่างหญิงชาย แม้ว่าผลผลิตที่ได้จะออกมาเป็นสะพานในรูปแบบเดียวกัน แต่ก็ขาดการมองเห็นมิติหญิงชาย ซึ่งพอจะทำให้เราเห็นได้ว่าการเขียนนโยบาย แผนงาน หรือโครงการต่าง ๆ หากมีการนำมิติหญิงชายเข้ามาใช้ จะทำให้การจัดทำงบประมาณมีความละเอียด ลุ่มลึก และมีเหตุผลสนับสนุนอย่างหนักแน่นและเพียงพอ นอกจากนี้ยังทำให้เข้าใจและตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริง ซึ่งทำให้การเขียนต่อยอด ทบทวน ปรับปรุงนโยบาย แผนงาน หรือโครงการเดิม สามารถนำมาดำเนินการต่อได้และมีการแก้ไขในแง่มุมปัญหาต่าง ๆ ได้มากขึ้น

GRB คืออะไร ?

จากประเด็นปัญหาที่มีเด็กผู้หญิงถูกข่มขืนบนรถไฟ ทำให้นำไปสู่การเกิดขึ้นของการจัดทำตู้ขบวนรถไฟสำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ เพื่อสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยในการเดินทางของผู้หญิงบนรถไฟ โครงการดังกล่าวเกิดขึ้นจากการมองปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงเป็นการเฉพาะและมุ่งแก้ไขปัญหาตรงจุดนั้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวจัดอยู่ในประเภทงบประมาณที่จัดสรรให้กับกลุ่มเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งเป็นการเฉพาะ (Gender Based Expenditure) ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของ GRB ในขณะเดียวกัน หากปัญหานั้นเริ่มต้นจากการที่ผู้โดยสารรถไฟมักประสบอุบัติเหตุในการขึ้นลงรถไฟหรือการเดินข้ามไปมาระหว่างขบวนรถ เมื่อเรานำมุมมองมิติหญิงชายมาใช้มองปัญหา ก็พบว่าอุบัติเหตุมักเกิดขึ้นกับผู้หญิง จึงแก้ปัญหาโดยการนำราวบันไดหรือราวกั้นมาติดตั้งกับขบวนรถไฟ ผลปรากฏว่าอุบัติเหตุลดลง ลักษณะดังกล่าวจะจัดอยู่ในประเภทงบประมาณเพื่อการพัฒนากระแสหลัก (Mainstream Expenditure) ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ผู้หญิงที่ได้ประโยชน์ แต่ทุกคนที่ใช้รถไฟก็ได้ประโยชน์เช่นเดียวกัน ทำให้เห็นว่าการนำมุมมองมิติหญิงชายมาใช้มองปัญหาและจัดทำโครงการขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหานั้น ๆ จะทำให้การใช้งบประมาณมีประสิทธิภาพและแก้ปัญหาได้ตรงจุด อีกทั้งทุกเพศทุกวัยก็ได้ประโยชน์ไปด้วย ลักษณะเช่นนี้ก็คือ GRB เช่นเดียวกัน

GRB คืออะไร ?

การจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กเป็นหนึ่งในโครงการที่มีลักษณะเป็น GRB โดยจัดอยู่ใน**ประเภทงบประมาณที่จัดสรรเพื่อส่งเสริมโอกาสเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย (Equal Opportunity Expenditure)** จากปัญหาที่พ่อหรือแม่ต้องเลี้ยงดูลูกอยู่กับบ้าน หรือต้องออกจากงานเพื่อมาเลี้ยงดูลูก ทำให้เป็นการปิดกั้นโอกาสในการทำงานของผู้หญิงหรือผู้ชาย ดังนั้นเมื่อนำปัญหามาทำการวิเคราะห์ผ่านมุมมองมิติหญิงชาย จึงเกิดการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กเพื่อทำให้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายมีโอกาสอย่างเท่าเทียมในการทำงานได้อย่างเต็มที่ และไม่ต้องแบกรับภาระการเลี้ยงลูกอยู่เพียงฝ่ายเดียว

GRB คืออะไร ?

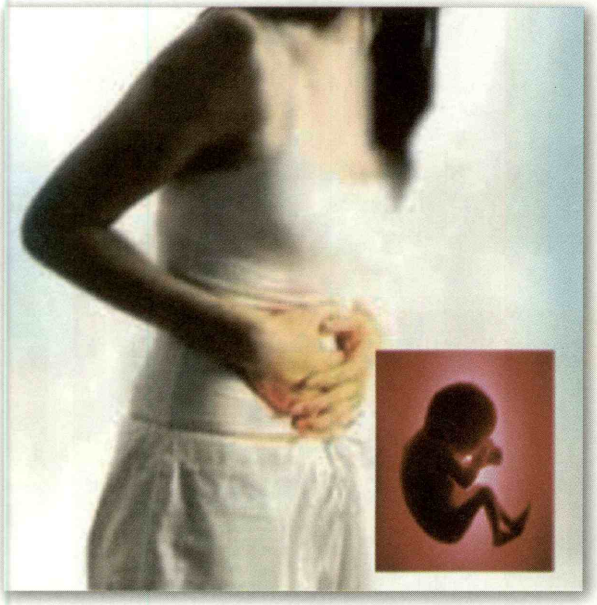

ปัญหาการแท้งลูก โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทเป็นปัญหาสำคัญทั้งในด้านสุขภาพและประชากร กรมอนามัยพยายามจะลดปัญหานี้ โดยจัดฝึกอบรมเพื่อป้องกันการแท้งลูก แต่ตลอดระยะเวลา 10 ปี กลับพบว่าปริมาณการแท้งลูกไม่ได้ลดลงเลย เมื่อทำการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวผ่านมุมมองมิติหญิงชายก็ทำให้พบรากของปัญหาที่สำคัญ คือ การที่ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากไม่สามารถเดินทางมาฝึกอบรมคนเดียวได้ ต้องให้สามีมารับส่ง ในขณะที่สามีเองก็ไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาหรืออาจไม่ว่างมารับส่ง ดังนั้นการดำเนินโครงการจึงมีการเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย คือ ให้ผู้ชายผู้เป็นสามีมาเข้าร่วมฝึกอบรมด้วย ซึ่งทำให้โครงการประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้ปัญหาการแท้งลูกลดลง และทำให้ผู้ชายตระหนักและเข้าใจปัญหาของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์มากขึ้น

ใครบ้างที่ควรเข้ามาเกี่ยวข้องกับ GRB

ผู้บริหารหน่วยงาน

มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อน GRB รวมถึงการสร้างความตระหนักและยอมรับในแนวคิด GRB ของบุคลากร รวมทั้งผลักดันให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วม

นักวิเคราะห์นโยบาย

มีส่วนสำคัญในการประเมินการริเริ่มโครงการของหน่วยงานว่ามีการวิเคราะห์มิติหญิงชายเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำโครงการหรือไม่ รวมถึงการติดตามประเมินผลโครงการ เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการในอนาคต

ฝ่ายบุคคล

มีส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง GRB เพื่อให้ตระหนักถึงประโยชน์ และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อน GRB

คนริเริ่มและเขียนโครงการ

มีส่วนสำคัญในการริเริ่มโครงการใหม่ ๆ หรือทบทวนโครงการที่มีอยู่เดิมให้มีความเป็น GRB โดยอาศัยการวิเคราะห์ มิติหญิงชายและการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาภายใต้ภารกิจของหน่วยงาน

ฝ่ายการเงินการคลัง

มีส่วนสำคัญในการพิจารณางบประมาณในแต่ละโครงการ ว่ามีความคุ้มค่าตามแนวคิด GRB หรือไม่ รวมถึงการติดตามผลการใช้จ่ายในดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามเป้าหมายของ GRB หรือไม่

คุณลักษณะของผู้ขับเคลื่อน GRB

มีความเข้าใจและตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายของมิติหญิงชายที่ต่างมีความต้องการ และได้รับผลกระทบจากนโยบาย แผนงาน และโครงการที่แตกต่างกัน

พร้อมที่จะเรียนรู้ ยอมรับ สนับสนุน ส่งเสริมการจัดทำ GRB และนำแนวคิด GRB ไปใช้ในงานประจำของตนเอง จนเกิดเกิดเป็นความปกติธรรมดาทั้งในวิธีคิดและการปฏิบัติ

สามารถประเมินสถานการณ์และมองเห็นปัญหาในขอบเขตภารกิจของหน่วยงาน โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการจัดทำ GRB

มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการนำมิติหญิงชายมาใช้ในการเขียนและริเริ่มนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใหม่ ๆ หรือสามารถนำนโยบาย แผนงาน โครงการที่มีอยู่เดิมมาพิจารณาผ่านมุมมองมิติหญิงชาย และแก้ไขปรับปรุงพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนใหม่ได้

สามารถประสานการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และสร้างองค์ความรู้ในมิติหญิงชายจนนำไปสู่การสร้างฐานข้อมูลจำแนกเพศได้

เปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย และความคาดหวังจากหญิงชาย
พร้อมที่จะประนีประนอมและมองข้อเท็จจริงอย่างเป็นธรรม

ประเภทงบประมาณของ Rhonda Sharp

1. งบประมาณที่จัดสรรให้กับกลุ่มเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งเป็นการเฉพาะ (Gender Based Expenditure) เช่น โครงการสุขภาพสำหรับผู้หญิง การริเริ่มโครงการการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กผู้หญิง การจ้างงานสำหรับกลุ่มสตรี เป็นต้น

2. งบประมาณที่จัดสรรเพื่อส่งเสริมโอกาสเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย (Equal Opportunity Expenditure) เช่น การฝึกอบรมแก่บุคลากร การจัดสถานที่รับเลี้ยงเด็ก การลาเพื่อเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

3. งบประมาณส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ หรืองบประมาณเพื่อการพัฒนากระแสหลัก (Mainstream Expenditure) เช่น การจัดการศึกษา การให้บริการด้านสาธารณสุข การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เป็นต้น

การจำแนกประเภทของงบประมาณเป็น 3 ประเภทนี้ ช่วยชี้ให้เห็นว่างบประมาณส่วนใหญ่ของประเทศได้ใช้ไปกับเรื่องใด และยืนยันถึงความสำคัญของการบูรณาการ GRB เข้าไปในงบประมาณสำหรับการพัฒนากระแสหลัก เนื่องจากครอบคลุมงบประมาณเกือบทั้งหมด

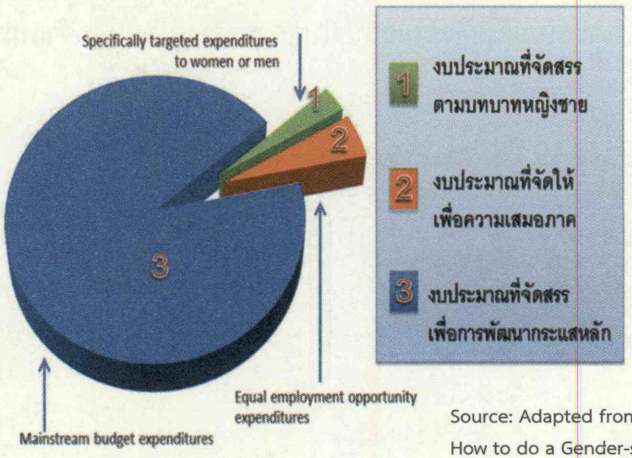

Source: Adapted from R. Sharp (1998) , How to do a Gender-sensitive Budget Analysis , Ausaid

วงจรงบประมาณของ Budlender และ Hewitt

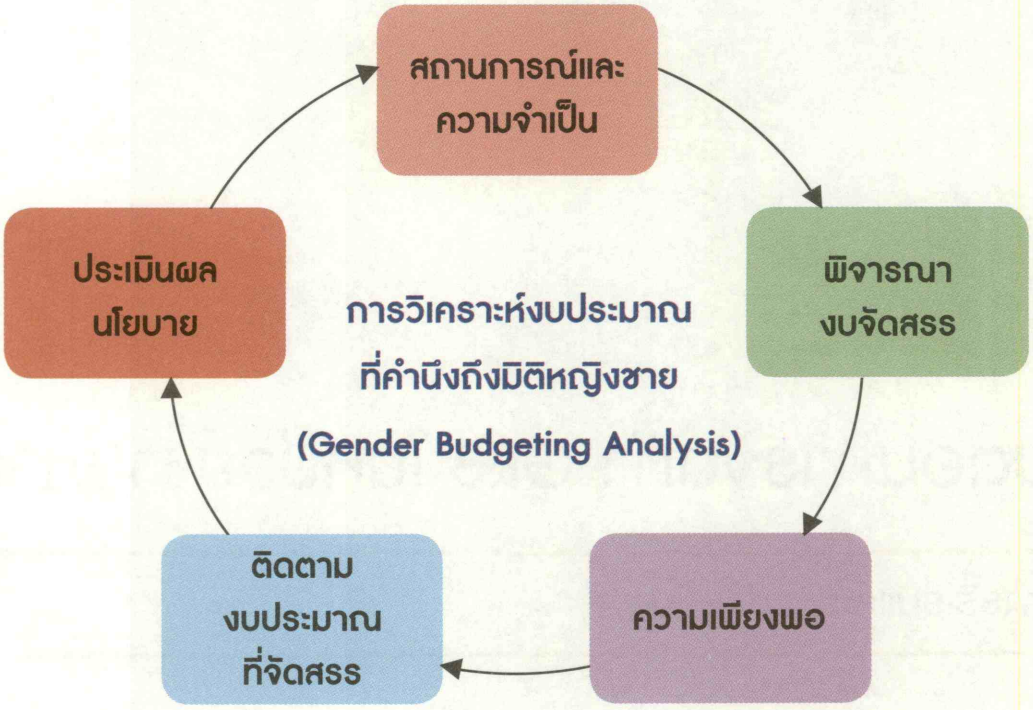

Source: Adapted from D. Budlender and G. Hewitt (2003), Engendering Budgets: A Practitioners' Guide to Understanding and Implementing Gender-responsive Budgets, Commonwealth Secretariat.

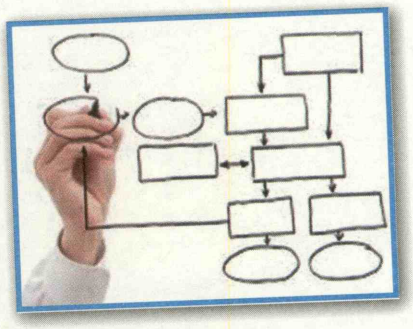

จากภาพแสดงถึงแนวทางการจัดทำ GRB ที่อาจเริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์และความจำเป็นที่สะท้อนความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงและชายอันเกิดจากบทบาท การเข้าถึงทรัพยากร และการแบ่งงานกันทำ กรอบวิเคราะห์นี้สามารถใช้ได้กับทุกประเทศ ซึ่งจะพบว่าสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะมีปัญหาและความจำเป็นที่แตกต่างกัน ภายใต้กระบวนการเน้นการกำกับการใช้จ่ายและตรวจสอบว่างบประมาณเพียงพอหรือไม่ เมื่อนำไปปฏิบัติและติดตามการใช้จ่ายตลอดจนพัฒนาให้เห็นว่านโยบาย แผนงาน หรือโครงการ ส่งผลต่อความเท่าเทียมระหว่างหญิงชายหรือไม่ หญิงและชายได้รับผลพวงหรือเข้าถึงงบประมาณมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแผนงานโครงการเพื่อจัดทำงบประมาณใหม่ที่สามารถสร้างความเสมอภาคและความเท่าเทียมในแต่ละภาคส่วนของสังคมได้

ขั้นตอนการจัดทำ GRB ในหน่วยงานภาครัฐ

GRB : การริเริ่มและการประเมินผล

จะเริ่ม GRB ได้เมื่อใด

GRB สามารถเริ่มต้นได้ในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการจัดทำงบประมาณ

บุคลากรมีความเข้าใจและตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายของมิติหญิงชาย สามารถขับเคลื่อน GRB ในนโยบาย แผนงาน โครงการ ของตนได้ทันที

ผู้บริหารส่งเสริมและมองเห็นคุณค่าในการจัดทำ GRB ในหน่วยงาน เนื่องจากก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดทำนโยบาย แผนงาน โครงการต่าง ๆ

เมื่อพบปัญหาและอุปสรรคจากการทบทวนโครงการเดิมที่ไม่สามารถตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และไม่ก่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ

การแบ่งระดับโครงการ GRB

โครงการที่เป็น GRB

การเขียนโครงการให้มีการตอบสนองต่อมิติหญิงชาย โดยมีการวิเคราะห์มิติหญิงชาย มีการสร้างวิธีการ กลไก หรือกระบวนการเพื่อตอบสนองต่อปัญหา ในที่สุดเกิดผลผลิต หรือผลลัพธ์ ที่เป็นไปตามข้อเท็จจริงของความแตกต่างระหว่างหญิงชาย

การทำโครงการให้มีลักษณะเป็น GRB

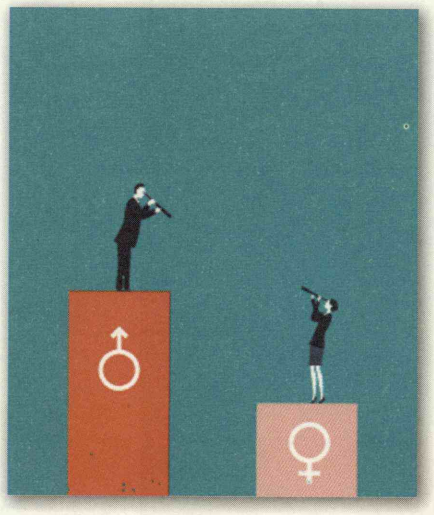

การเขียนโครงการโดยคำนึงถึงมิติหญิงชาย มีการวิเคราะห์สถานการณ์หรือพยายามวิเคราะห์มิติหญิงชาย และนำไปสู่การสร้างวิธีการแก้ไขปัญหาใหม่หรือใช้วิธีการแก้ไขปัญหาแบบเดิมก็ได้ แต่อย่างน้อยได้มีการคำนึงถึงและมีความพยายามจะขับเคลื่อน แม้ไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาตามมิติหญิงชายได้ในขณะนั้นก็ตาม แต่การเริ่มต้นเพื่อให้มองเห็นปัญหาที่ซ่อนอยู่ผ่านมุมมองมิติหญิงชาย และพัฒนาแนวทางเพื่อตอบสนองต่อปัญหาในโครงการต่อ ๆ ไป

ลักษณะของ GRB ในรูปแบบต่าง ๆ

การขับเคลื่อน GRB ให้เกิดความต่อเนื่อง (ความเป็นสถาบัน) ขึ้นอยู่กับการนิยามปัญหาและวิธีการตอบสนอง

6 การพัฒนากระแสหลัก เป็นโครงการที่มีการวิเคราะห์และความต้องการด้วยข้อเท็จจริงผ่านมุมมองมิติหญิงชายและมีการกำหนดวิธีการที่สอดคล้องเพื่อแก้ไขปัญหารวมทั้งสามารถสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้แก่การบริหารงานตามพันธกิจของหน่วยงาน

5 ตอบสนองปัญหา เป็นโครงการที่มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการด้วยข้อเท็จจริงผ่านมุมมองมิติหญิงชาย รวมทั้งมีการกำหนดวิธีการที่สอดคล้องเพื่อแก้ไขปัญหา

4 วิเคราะห์ปัญหา เป็นโครงการที่มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการด้วยข้อเท็จจริงผ่านมุมมองมิติหญิงชาย ซึ่งอาจไม่พบปัญหา หรือพบปัญหา แต่ไม่สามารถกำหนดวิธีการที่ตอบสนองต่อปัญหา

3 พิจารณาบทบาทหญิงชาย เป็นโครงการที่มีการพิจารณาบทบาทหญิงชาย แต่ยังขาดข้อมูลข้อเท็จจริงของปัญหาและความต้องการ

2 กลไกเชิงสถาบัน สร้างกลไกเชิงสถาบันเพื่อให้เกิดการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย เช่น ประกาศ ระเบียบปฏิบัติ คู่มือ หลักสูตร ระบบฐานข้อมูล

1 ข้อความ มีข้อความที่เชื่อมโยงกับมิติหญิงชายปรากฏอย่างชัดเจน เช่น ข้อความใน (ร่าง) รัฐธรรมนูญ โครงการ นโยบาย หรือยุทธศาสตร์ เป็นต้น

ลักษณะของ GRB ในรูปแบบต่าง ๆ

1 เช่น (ร่าง) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2558 มาตรา 89 รัฐต้องดำเนินนโยบายการเงิน การคลัง และงบประมาณภาครัฐ โดยยึดหลักการรักษาวินัยและความยั่งยืนทางการเงิน และการใช้จ่ายเงินแผ่นดินอย่างคุ้มค่า จัดให้มีระบบการเงินการคลังเพื่อสังคม มีระบบภาษีอากรที่มีความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดสรรงบประมาณโดยคำนึงถึงความเสมอภาคทางเพศและความเสมอภาคด้านอื่น

2 เช่น ประกาศ ระเบียบปฏิบัติ คู่มือ หลักสูตร แบบฟอร์ม ระบบฐานข้อมูล และอื่น ๆ ที่เป็นกลไกซึ่งสนับสนุนการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย ยกตัวอย่างเช่น ฟิลิปปินส์กำหนดให้มีการจัดสรรงบประมาณ ร้อยละ 5 เพื่อใช้ในการทำงานมิติหญิงชายตามพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี

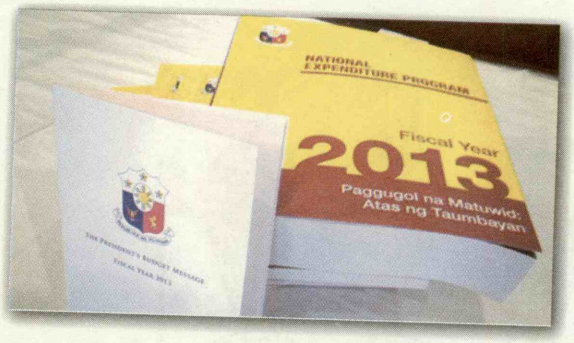

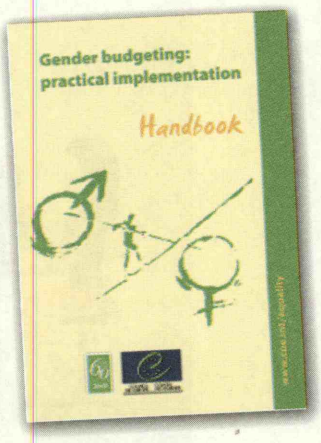

ลักษณะของ GRB ในรูปแบบต่าง ๆ

3

เช่น โครงการเสริมพลังให้แก่ผู้หญิง ที่พิจารณาบทบาทของผู้หญิง แล้วจัดทำโครงการเพื่อตอบสนองต่อบทบาทหรือแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากบทบาทของผู้หญิงนั้น แต่ไม่ได้มีการวิเคราะห์ปัญหาด้วยข้อเท็จจริงที่ทันสถานการณ์ เช่น โครงการอบรมความรู้ โครงการฝึกอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

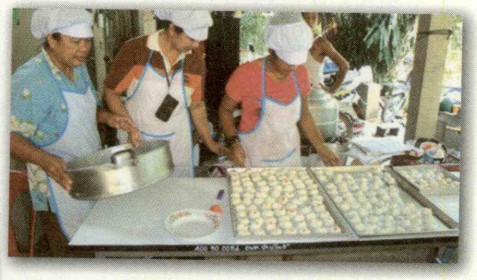

4

โครงการใด ๆ ก็ตามที่มีการวิเคราะห์ปัญหาหรือบทบาทหญิงชาย โดยใช้ข้อมูลข้อเท็จจริง แต่ไม่ได้ออกแบบให้ตอบสนองโดยตรงต่อกลุ่มเป้าหมาย หรือวิเคราะห์แล้วไม่พบปัญหา จึงไม่จำเป็นต้องมีการออกแบบเพื่อตอบสนอง เช่น การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ หากมีการวิเคราะห์บทบาทหญิงชายหรือข้อมูลจำแนกเพศเพื่อนำมาประกอบในการพิจารณาออกแบบโครงการ แต่ไม่พบปัญหา ก็ยังถือว่าโครงการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาตินี้เป็นการขับเคลื่อน GRB ในระดับที่ 4 นอกจากนี้หากมีการวิเคราะห์แล้วพบว่ามีความจำเป็นต้องออกแบบโครงการ โดยการกำหนดวิธีการหรือมาตรการเพื่อให้ตอบสนองต่อปัญหาด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาระดมสมอง ภายใต้การดำเนินการนี้ หากเลือกผู้เชี่ยวชาญด้าน gender มาร่วมระดมสมอง ให้ความคิดเห็นและหาวิธีการที่สอดคล้องกับปัญหาก็นับเป็นการตอบสนองทางอ้อม ทั้งยังถือว่ามีความตระหนักต่อประเด็น gender แล้ว

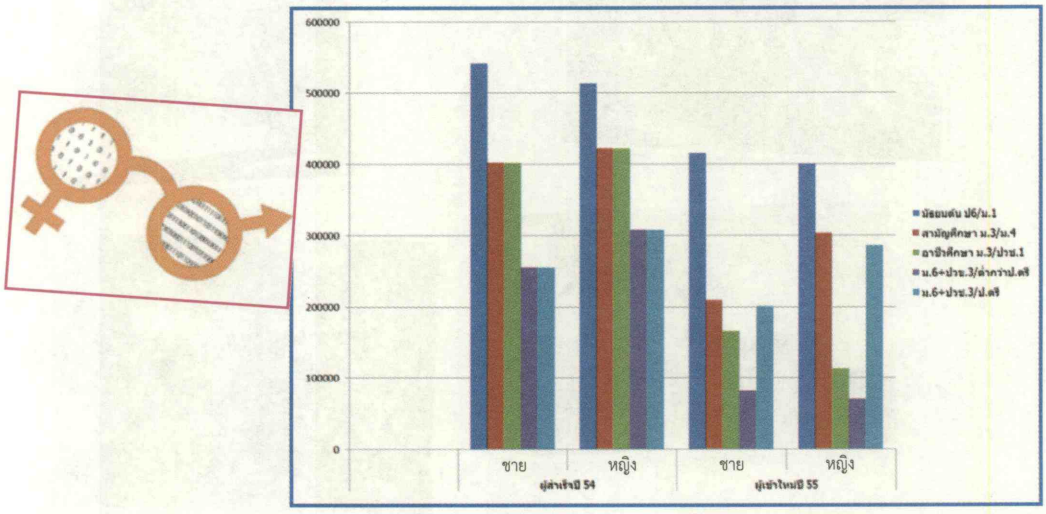

?

ลักษณะของ GRB ในรูปแบบต่าง ๆ

5

- สะพานข้ามคลองในส่วนต้นของคู่มือ เป็นตัวอย่างที่ดีของการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำบันไดแทนทางลาดที่ช่วยอำนวยความสะดวก และลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุซึ่งมักจะเกิดกับผู้หญิง เนื่องจากบทบาทและลักษณะทางกายภาพของผู้หญิง (เช่นบ้างครั้งอาจมีการหอบหิ้วสัมภาระ หรือใส่รองเท้าส้นสูง) การจัดทำหลังคาคลุมทางเดินเพื่อช่วยป้องกันฝน การทำราวกั้นเพื่อความปลอดภัยจากรถยนต์ที่ใช้สะพานร่วมกัน
- การจัดทำตู้ขบวนรถไฟสำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ เป็นตัวอย่างที่การรถไฟแห่งประเทศไทยสามารถตอบสนองได้อย่างสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้ได้รับประโยชน์ก็คือ กลุ่มผู้หญิง
- ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก เป็นการตอบสนองและแบ่งเบาภาระให้ผู้หญิง โดยช่วยให้ผู้หญิงมีเวลาไปทำอย่างอื่นมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อทุกคนในครอบครัว
- ตัวอย่างโครงการเสริมพลังให้แก่ผู้หญิง ในระดับที่ 3 หากมีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้หญิงจากข้อเท็จจริง แล้วออกแบบโครงการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการนั้น รวมทั้งตอบสนองต่อบทบาทของผู้หญิง เช่น โครงการที่วิเคราะห์แล้วพบว่า ผู้หญิงในพื้นที่นั้นต้องการความรู้ด้านการเพาะเห็ด และต้องการอบรมในช่วงเวลากลางวันเท่านั้นหน่วยงานก็จัดทำโครงการตามความต้องการดังกล่าวของผู้หญิงโครงการนี้จะเป็นการขับเคลื่อน GRB ในระดับที่ 5
- ตัวอย่างแผนการศึกษาแห่งชาติ ในระดับที่ 4 หากมีมาตรการในแผนที่บ่งชี้ถึงการตอบสนองต่อปัญหาอย่างชัดเจน ก็จะถือว่าเป็นการขับเคลื่อน GRB ระดับที่ 5

ลักษณะของ GRB ในรูปแบบต่าง ๆ

6

- โครงการฝึกอบรมเพื่อป้องกันการแท้งลูกให้แก่หญิงตั้งครรภ์ เป็นภารกิจของกรมอนามัย เพื่อลดปัญหาการแท้งลูกด้วยการเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย คือ ให้ผู้ชายมาเข้าร่วมฝึกอบรม โครงการนี้เป็นการพัฒนาศักยภาพในการแก้ปัญหาของหน่วยงานผ่านมุมมองมิติหญิงชาย ขณะเดียวกันยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสามีและภรรยาด้วย
- การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัว พ.ศ. 2547-2556 ซึ่งก่อนการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของครอบครัวในสังคมไทย ซึ่งพบว่า มีปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในครอบครัวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 4 คือยุทธศาสตร์การป้องกันและขจัดความรุนแรงในครอบครัว ที่มีมาตรการสร้างเครือข่ายชุมชนในการเฝ้าระวังการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีกลไกการประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือคุ้มครองโดยวิธีของสหวิชาชีพอย่างครบวงจรแก่ผู้ถูกกระทำ โดยเฉพาะสตรี ซึ่งเป็นนโยบายที่มีมาตรการ หรือวิธีการ หรือแนวทางที่จะปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้

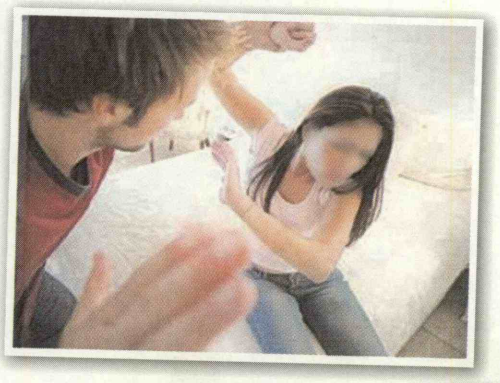

ช่องทางการจัดทำ GRB ของหน่วยงานต่าง ๆ

หน่วยงานเชิงนโยบาย

มีการวิเคราะห์มิติหญิงชายเพื่อมองหาปัญหาหรือรากของปัญหา โดยสามารถตอบสนองต่อปัญหาผ่านการเขียนแผนปฏิบัติงานที่เป็นขั้นตอน หรือมาตรการตอบสนองเพื่อส่งมอบให้กับหน่วยงานเชิงปฏิบัติ หรืออาจมีการจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เห็นกระบวนการวัดผลและทดลองทำจริง

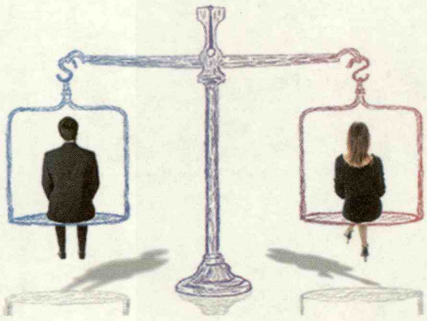

หน่วยงานเชิงปฏิบัติ

มีการวิเคราะห์มิติหญิงชายเพื่อมองหาปัญหาหรือรากของปัญหา และมีการจัดทำกลไกหรือกระบวนการปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม หรือนำแผนปฏิบัติงานจากหน่วยงานเชิงนโยบายมาปฏิบัติ

Gender Analysis

การวิเคราะห์มิติหญิงชายเพื่อใช้ในการเขียนโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ความสามารถในการเข้าถึงและควบคุมทรัพยากรของหญิงชาย

เป็นการมองความเป็นจริงอย่างเข้าใจถึงความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่ากันของหญิงชาย ด้วยปัญหาและอุปสรรคบางประการที่เราต้องพยายามมองให้เห็น ส่วนความสามารถในการควบคุมทรัพยากรเป็นเรื่องของอำนาจในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองของหญิงชายที่หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องเข้าไปจัดสรรเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

2. การวิเคราะห์บทบาทการทำงานในสังคมและความต้องการที่แตกต่างกันของหญิงชาย

หญิงชายต่างมีบทบาทการทำงานที่แตกต่างกัน ซึ่งเราไม่จำเป็นต้องเข้าไปเปลี่ยนแปลงแก้ไข แต่ต้องเข้าไปส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรม นอกจากนี้ยังต้องมองให้เห็นถึงความต้องการที่ไม่เหมือนกันของหญิงชายและตอบสนองต่อพวกเขาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. การวิเคราะห์ผลกระทบและผลประโยชน์ที่ได้รับจากนโยบายที่แตกต่างกันของหญิงชาย

เป็นการวิเคราะห์นโยบายที่ผ่านมาหรือคาดการณ์นโยบายในอนาคตว่าส่งผลกระทบหรือผลประโยชน์ต่อหญิงชายแตกต่างกันอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะทำให้เรามองเห็นปัญหาที่แท้จริงและตอบสนองปัญหาได้อย่างตรงจุด

4. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและโครงสร้างทางสังคมที่เป็นอุปสรรคหรือส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมของหญิงชาย

สภาพแวดล้อมและโครงสร้างทางสังคมต่างเป็นทั้งอุปสรรคขัดขวางและตัวส่งเสริมการดำรงอัตลักษณ์อย่างที่เป็นอยู่ของหญิงชาย ซึ่งอาจจะไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรม หากเรามองเห็นปัญหาตรงจุดนี้จะทำให้สามารถแยกแยะปัจจัยและนำไปสู่การเขียนโครงการได้ด้วยความตระหนักต่อมิติหญิงชายอย่างแท้จริง

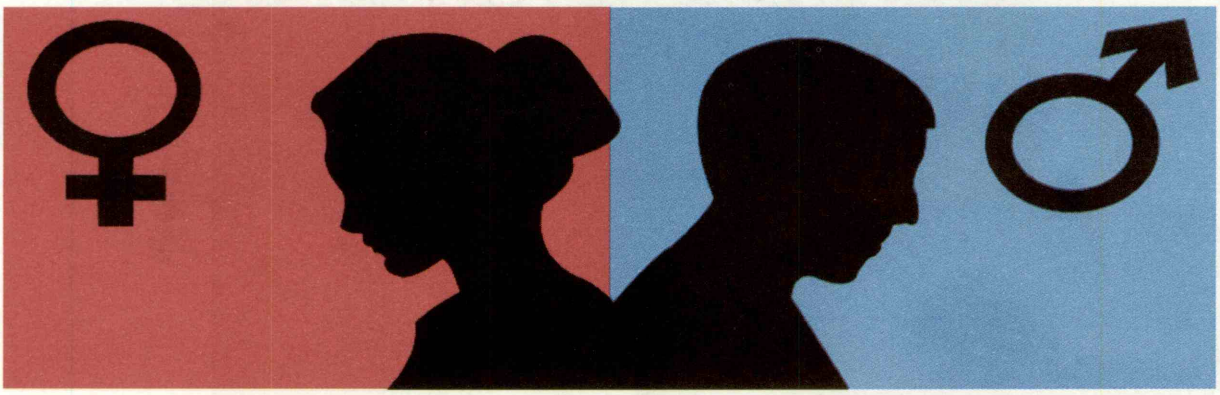

Situation Analysis

การวิเคราะห์สถานการณ์ คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาโดยทั่วไปในขอบเขตการทำงานของหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้เรามองเห็นบริบท สภาพแวดล้อม ตัวแสดง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อสถานการณ์ปัญหาหนึ่ง ๆ เพื่อให้เราสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อหาทางแก้ไขหรือส่งเสริมสนับสนุน แต่ในขณะเดียวกันการวิเคราะห์สถานการณ์อาจไม่มีความละเอียดลุ่มลึกเพียงพอและมองเห็นปัญหาไม่ตรงจุด อาจจะด้วยความสามารถของผู้วิเคราะห์ หรือความไม่แน่นอนของปัจจัยแวดล้อม ส่งผลให้เมื่อจัดทำโครงการมีความผิดเพี้ยนและไม่สามารถตอบโจทย์ ก่อให้เกิดความไม่คุ้มค่าในการใช้งบประมาณ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์มิติหญิงชายควบคู่ไปด้วยเพื่อเพิ่มมิติในการวิเคราะห์ปัญหา และเป็นเครื่องมือในการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดทำงบประมาณ

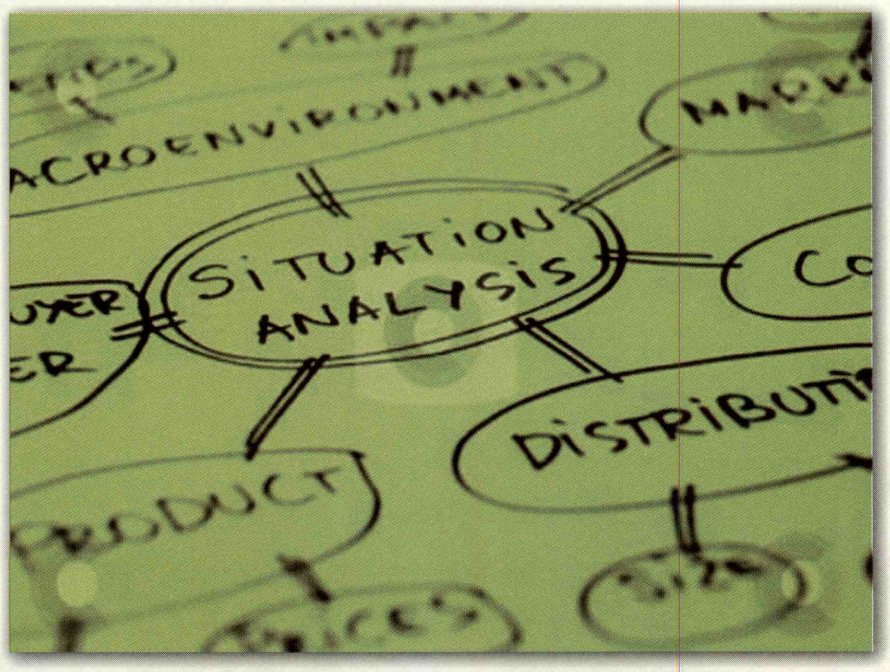

5 ขั้นตอน
การวิเคราะห์มิติหญิงชายในการจัดทำงบประมาณ

1) อธิบายสถานการณ์ของผู้หญิงและผู้ชาย เด็กหญิงและเด็กชาย ในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น อายุ ในเมือง/ชนบท เป็นต้น
[การวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับบริการ]

2) ตรวจสอบนโยบาย แผนงาน และโครงการว่าคำนึงถึงมิติหญิงชายหรือไม่
[การวิเคราะห์นโยบาย/แผนงาน]

3) ตรวจสอบว่า งบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ ว่าเพียงพอที่จะดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน และโครงการที่คำนึงถึงมิติหญิงชายหรือไม่
[ปัจจัยนำเข้า]

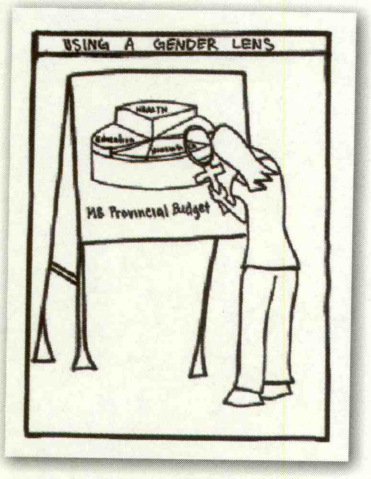

4) ติดตามผลการดำเนินงานและการใช้จ่ายว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่
[ผลผลิต]

5) ประเมินผลลัพธ์ว่า นโยบาย รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นการส่งเสริมความเสมอภาคและเป็นธรรมระหว่างหญิงชายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ และสถานการณ์ตาม ข้อ 1 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
[ผลกระทบ/ผลลัพธ์]

เทคนิค 7 ประการของ Diane Elsona

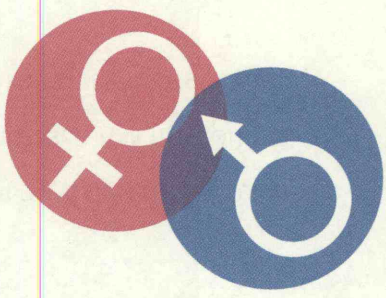

1. **คำแถลงเชิงนโยบายที่คำนึงถึงมิติหญิง-ชาย (Gender - aware budget statement)** เป็นเสมือนคำมั่นสัญญาจากภาครัฐในการระบุเป็นลายลักษณ์อักษร ถึงการกำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณที่มีการคำนึงถึงมิติหญิงชาย

2. **การประเมินนโยบายที่คำนึงถึงมิติหญิง-ชาย (Gender aware-policy appraisal)** โดยมีคำถามที่สำคัญ 2 คำถาม คือ คำถามแรก นโยบายนั้น ๆ ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างหญิงชาย หรือมีความเท่าเทียมระหว่างหญิงชายอยู่ก่อนแล้ว (gender-neutral) หรือไม่ คำถามที่สอง คือ มีวิธีการใดที่จะทำให้การกำหนดนโยบายและการกระจายทรัพยากรช่วยลดความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชาย

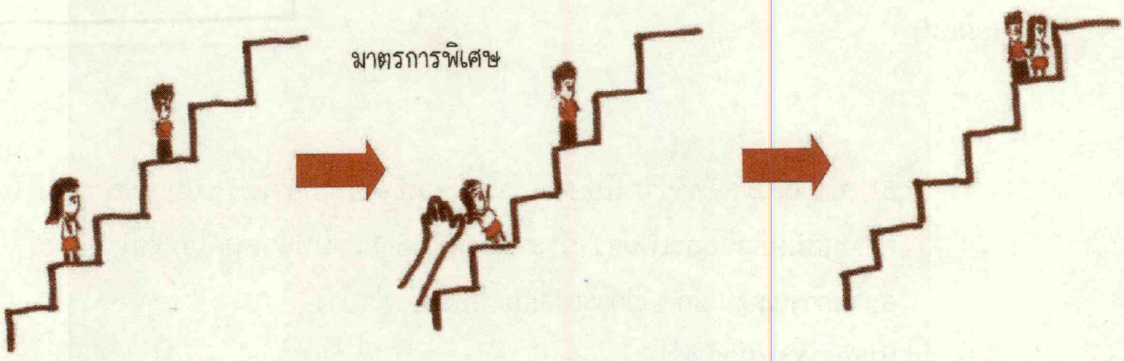

เทคนิค 7 ประการของ Diane Elsona

3. การประเมินผู้รับประโยชน์ หรือการประเมินประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดบริการและการจัดลำดับความสำคัญของงบประมาณ จำแนกเพศ (Gender-disaggregated beneficiary assessment of public service delivery) เป็นการประเมินว่าประโยชน์ที่ผู้รับบริการทั้งหญิงและชายได้รับนั้น ตรงกับความต้องการและความจำเป็นหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ตอบสนองต่อความต้องการในลำดับแรกหรือไม่

4. การวิเคราะห์รายจ่ายสาธารณะที่กระทบต่อหญิงและชาย (Gender-disaggregated public expenditure incidence analysis) เป็นการประเมินการกระจายประโยชน์ของงบประมาณว่าใครเป็นผู้ได้รับ ระหว่างผู้หญิง เด็กหญิง ผู้ชาย เด็กชาย และได้รับอย่างไร รวมทั้งมีความเท่าเทียมกันหรือไม่

#GenderEquality

เทคนิค 7 ประการของ Diane Elsona

5. **การวิเคราะห์รายได้ภาครัฐที่กระทบต่อหญิงและชาย (Gender-disaggregated public revenue incidence analysis)** เป็นการวิเคราะห์ว่าการจัดเก็บรายได้ของรัฐทั้งจากภาษี ค่าบริการของรัฐนั้น ส่งผลกระทบต่อหญิงและชายอย่างไร รวมทั้งการได้รับเงินทุนหรือเงินกู้ยืมจากแหล่งทุนอื่น ๆ ด้วย ว่าเป็นเงินทุนหรือเงินกู้ยืมที่ส่งผลกระทบต่อใครและอย่างไร

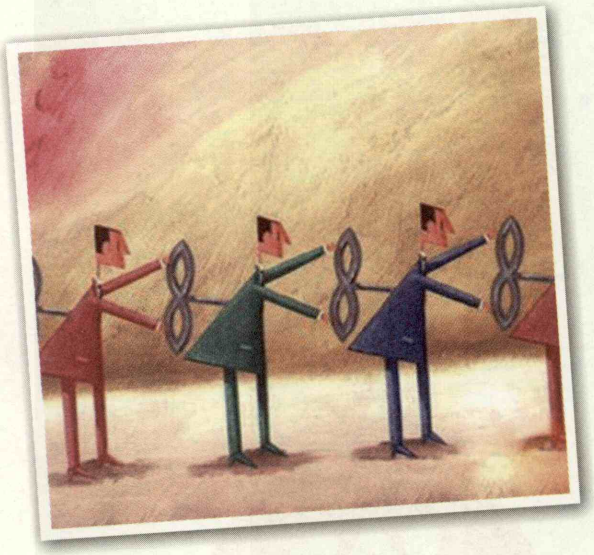

6. **การวิเคราะห์งบประมาณแยกเพศ ตามการใช้เวลาในแต่ละวัน (Gender-disaggregated analysis of the budget on time use)** เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณของรัฐว่าให้แก่ใครและอย่างไร แล้วมีผลต่อการใช้เวลาของหญิงและชายแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งการวิเคราะห์นี้จะช่วยชี้ให้เห็นถึงภาระของผู้หญิงในงานภาคอภิบาลที่ไม่มีรายรับ (unpaid care work)

7. **กรอบนโยบายทางเศรษฐกิจระยะกลางที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย (Gender-aware medium-term economic policy framework)** เป็นความพยายามที่จะบูรณาการ GRB เข้าไปในตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการวางแผนนโยบายเศรษฐกิจระยะกลาง

คำถามน่าสนุก

GRB : ทบทวนความรู้และเสริมสร้างความเข้าใจใน GRB

คำถามน่าสนุก

1) ข้อใดเป็น GRB

A. การทำงบประมาณที่นำการมีส่วนร่วมมาใช้

B. เป็นการจัดทำงบประมาณที่มีการวิเคราะห์ความจำเป็นของหญิงชายที่มีความแตกต่างกัน

C. การจัดสรรงบประมาณในโครงการวันสตรีสากลของทุกปี

D. การจัดทำฐานข้อมูลจำแนกเพศ

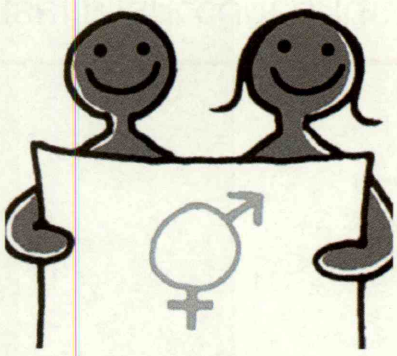

2) ข้อใดมีการตอบสนองความจำเป็นตามมิติหญิงชาย

A. การจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมให้กับกลุ่มสตรีเมื่อมีการเรียกร้อง

B. การพิจารณาอุปสรรคที่เกิดจากสังคมและวัฒนธรรม เพื่ออุดหนุนงบประมาณในการบรรเทาอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างหญิงและชาย

C. จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับกลุ่มสตรีเพื่อพัฒนา

D. ติดตามโครงการว่าได้ดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

คำถามน่าสนุก

3) รูปแบบการตอบสนองมิติหญิงชายในโครงการใดชัดเจนที่สุด

A. การออกแบบสะพานไม่ให้เกิดปัญหาการลื่นหกล้มและอุบัติเหตุ เช่น ความลาดชัน มีขั้นบันไดมีราวจับ

B. กิจกรรมฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชน

C. กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายเพื่อให้ครอบคลุม

D. การปฏิเสธบทบาทในการดูแลครอบครัวไปสู่การทำงานในกิจการทั่วไป

4) ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของ GRB

A. การปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้หญิงไม่ให้ทำงานในครอบครัวอีกต่อไป

B. การจัดสรรงบประมาณไปยังกลุ่มเป้าหมายตามสภาพปัญหาที่เกิดจากสังคมและวัฒนธรรม

C. การลดภาระในการทำงานในภาคเศรษฐกิจภาคอภิบาล

D. การติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณว่าไปสู่หญิงและชายว่าแตกต่างกันหรือไม่

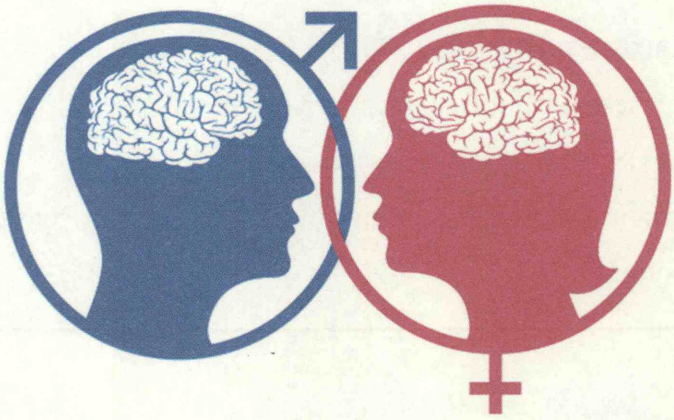

คำถามน่าสนุก

5) ข้อใดเป็นเหตุผลว่า GRB จะสามารถดำเนินการในหน่วยภาครัฐได้ไม่ยากนัก

A. สอดคล้องกับระบบงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน

B. สามารถดำเนินการได้ทุกช่วงของกระบวนการจัดทำงบประมาณ

C. การริเริ่มสามารถช่วยจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในภาคส่วนต่าง ๆ ได้มากขึ้น

D. ถูกทุกข้อ

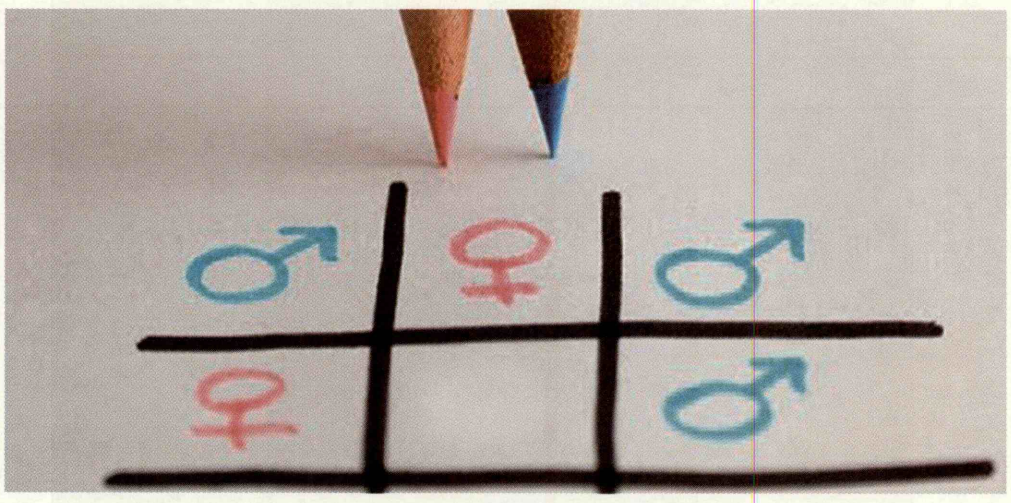

6) ข้อใดเป็นประโยชน์ของ GRB

A. สร้างความโปร่งใสในกระบวนการงบประมาณ

B. สร้างความคุ้มค่าในการจัดสรรงบประมาณ

C. พัฒนาความคิดริเริ่มในโครงการนโยบายใหม่ให้กับนักบริหารและฝ่ายการเมือง

D. ถูกทุกข้อ

คำถามน่าสนุก

7) ข้อใดเป็นการแบ่งประเภทของงบประมาณตามแนวคิดของ Rhonda Sharp

A. งบประมาณที่จัดสรรให้กับกลุ่มเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งเป็นการเฉพาะ (Gender Based Expenditure)

B. งบประมาณที่จัดสรรเพื่อส่งเสริมโอกาสเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย (Equal Opportunity Expenditure)

C. งบประมาณส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการหรืองบประมาณเพื่อการพัฒนากระแสหลัก (Mainstream Expenditure)

D. ถูกทุกข้อ

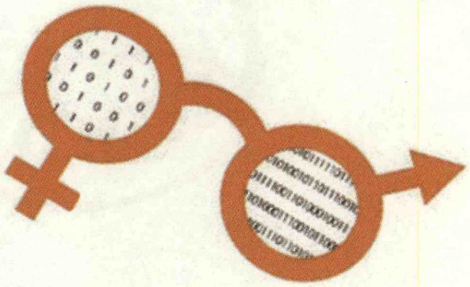

8) ข้อใดต่อไปนี้เป็นโครงการที่อยู่บนฐานของงบประมาณที่จัดสรรให้กับกลุ่มเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งเป็นการเฉพาะ (Gender Based Expenditure)

A. กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

B. โครงการก่อสร้างทางลาดโดยพิจารณาถึงกิจวัตรประจำวันของผู้หญิงประกอบ

C. โครงการอบรมคอมพิวเตอร์สำหรับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ

D. ถูกทุกข้อ

คำถามน่าสนุก

9) ข้อใดต่อไปนี้เป็นโครงการที่อยู่บนฐานของงบประมาณที่จัดสรรเพื่อส่งเสริมโอกาสเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย (Equal Opportunity Expenditure)

A. กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

B. โครงการก่อสร้างทางลาดโดยพิจารณาถึงกิจวัตรประจำวันของผู้หญิงประกอบ

C. โครงการอบรมคอมพิวเตอร์สำหรับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ

D. ถูกทุกข้อ

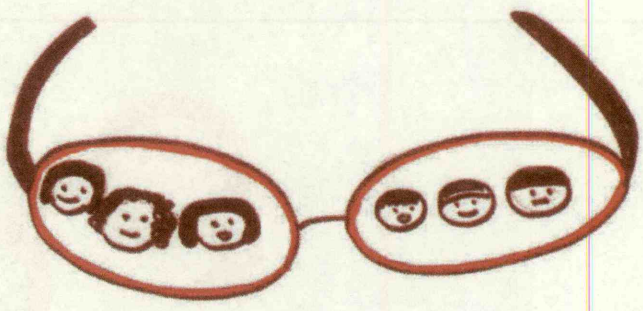

10) ข้อใดต่อไปนี้เป็นโครงการที่อยู่บนฐานของงบประมาณส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ หรืองบประมาณเพื่อการพัฒนากระแสหลัก (Mainstream Expenditure)

A. กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

B. โครงการก่อสร้างทางลาดโดยพิจารณาถึงกิจวัตรประจำวันของผู้หญิงประกอบ

C. โครงการอบรมคอมพิวเตอร์สำหรับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ

D. ถูกทุกข้อ

คำถามน่าสนุก

11) การทำงบประมาณที่จัดสรรให้กับกลุ่มเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งเป็นการเฉพาะ (Gender Based Expenditure) ต้องวิเคราะห์ข้อมูลใด ก่อนริเริ่มโครงการ

A. การวิเคราะห์ปัญหาสรีระทางเพศ

B. การวิเคราะห์ปัญหาของการพัฒนาในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

C. การวิเคราะห์ความไม่เสมอภาคในโอกาสและการเข้าถึงทรัพยากรของหญิงและชาย

D. ถูกทั้ง A และ B

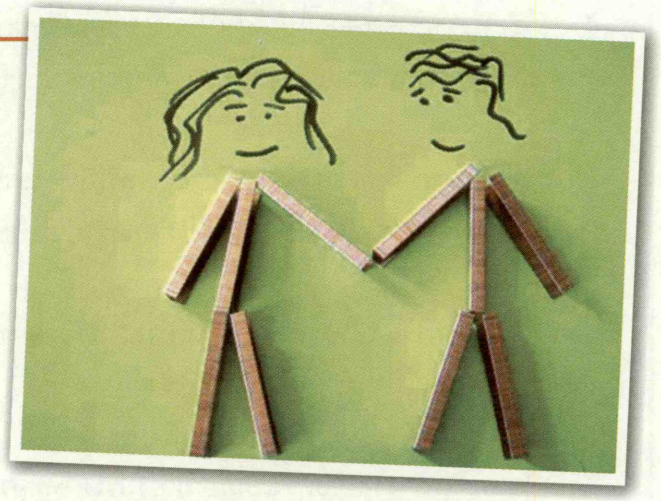

12) การทำงบประมาณส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการหรืองบประมาณเพื่อการพัฒนากระแสหลัก (Mainstream Expenditure) สามารถจัดทำ GRB ได้โดยวิเคราะห์ข้อใด

A. การวิเคราะห์ปัญหาสรีระทางเพศ

B. การวิเคราะห์ปัญหาของการพัฒนาในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

C. การวิเคราะห์ความไม่เสมอภาคในโอกาสและการเข้าถึงทรัพยากรของหญิงและชาย

D. ถูกทั้ง B และ C

เฉลย

1) B ใช่เลย เพราะมีการนำมุมมองด้านมิติหญิงชายมาใช้ในการจัดทำงบประมาณ

2) B ใช่เลย เพราะสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่ทำให้หญิงชายแตกต่างกันจึงทำให้ต้องได้รับการตอบสนองตามความจำเป็นที่แตกต่างกัน

3) A ใช่เลย เพราะมีการคำนึงถึงปัญหาและข้อเท็จจริงในการใช้สะพานที่ตอบสนองต่อความเป็นจริงในการใช้งานของหญิงและชาย

4) A ใช่เลย เพราะ GRB ไม่ได้มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนบทบาทของหญิงชาย แต่จะทำอย่างไรให้การจัดทำงบประมาณตอบสนองต่อบทบาทของหญิงชายที่เป็นอยู่ให้เสมอภาคเป็นธรรม

5) D ใช่เลย เพราะทุกข้อต่างเป็นการส่งเสริมให้กระบวนการจัดทำงบประมาณมีประสิทธิภาพมากขึ้นและไม่ก่อให้เกิดภาระงานเพิ่ม ทำให้ง่ายต่อการนำไปใช้ในหน่วยงานภาครัฐ

6) D ใช่เลย เพราะ GRB จะทำให้กระบวนการจัดทำงบประมาณมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

7) D ใช่เลย เพราะทุกข้อต่างเป็นการแบ่งประเภทของงบประมาณตามแนวคิดของ Rhonda sharp ที่ทำให้เห็นว่างบประมาณถูกใช้ไปกับเรื่องใด และจำเป็นต้องบูรณาการแนวคิด GRB เข้าไปในงบประมาณเพื่อการพัฒนากระแสหลัก

เยี่ยมไปเลย

เฉลย

8) A ใช่เลย เพราะกองทุนพัฒนาสตรีเป็นการจัดสรรงบประมาณให้กับกลุ่มผู้หญิงเป็นการเฉพาะ

9) C ใช่เลย เพราะโครงการอบรมคอมพิวเตอร์สำหรับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐเป็นการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ทั้งหญิงชายอย่างเสมอภาคกัน

10) B ใช่เลย เพราะโครงการก่อสร้างทางลาดโดยพิจารณาถึงกิจวัตรประจำวันของผู้หญิงประกอบ เป็นการจัดทำบริการโครงสร้างพื้นฐานในงบประมาณเพื่อการพัฒนากระแสหลักและที่สำคัญสามารถบูรณาการแนวคิด GRB เข้ามาใช้ได้ง่าย ๆ

11) C ใช่เลย เพราะการวิเคราะห์ความไม่เสมอภาคในโอกาสและการเข้าถึงทรัพยากรของหญิงและชาย เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาที่แท้จริงจากกระบวนการสร้างและรับรู้ของสังคมวัฒนธรรมที่ทำให้ชายหญิงไม่มีความเสมอภาค และต้องจัดทำงบประมาณเฉพาะเพื่อมาช่วยทำให้เสมอภาคกัน

12) D ใช่เลย เพราะการวิเคราะห์ปัญหาของการพัฒนาในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการวิเคราะห์ความไม่เสมอภาคในโอกาสและการเข้าถึงทรัพยากรของหญิงและชาย เป็นการเริ่มต้นควบคู่กันว่าหน่วยงานเราต้องจัดทำงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างไรบ้าง แล้วจึงบูรณาการแนวคิด GRB เพื่อให้สามารถมองเห็นปัญหาได้ชัดเจนขึ้นและตอบสนองกลุ่มเป้าหมายได้ ตรงจุดมากที่สุด

ถ้าคะแนนไม่ถึง 8 ให้กลับไปอ่านข้างหน้าใหม่นะจ้ะ
ถ้ามากกว่าก็ลุยต่อไปได้เลย

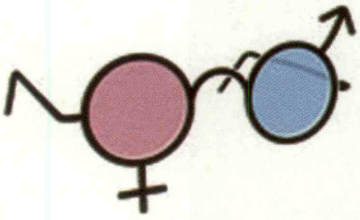

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการจัดทำ GRB

GRB : เครื่องมือและวิธีการตรวจสอบ GRB

การประเมินความพร้อมในการขับเคลื่อน GRB

สถานะและความพร้อมในปัจจุบันของส่วนราชการ

- โครงสร้างองค์การที่ทำการศึกษา
- ตัวแสดงที่สำคัญ
- ลักษณะการเข้าร่วม
- การสนับสนุนและการยอมรับ
- ความเข้าใจเรื่องมิติหญิงชาย
- ระบบข้อมูลข่าวสารในองค์การ
- ความเข้าใจและทัศนะต่อ GRB
- ความสอดคล้องของ GRB กับการจัดทำงบประมาณในปัจจุบัน

→

ความเป็นไปได้ในการริเริ่มนำ GRB มาใช้ในภาครัฐ

- การวิเคราะห์บทบาทหญิงชายที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจหน่วยงาน
- การจัดทำโครงการโดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์มิติหญิงชาย
- การริเริ่มหรือปรับปรุงโครงการของหน่วยงานให้มีความเป็น GRB
- การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลกระทบของนโยบาย แผน แผนงาน และโครงการในอดีตของหน่วยงานโดยอาศัยเทคนิคของ GRB

เราสามารถประเมินสถานะและความพร้อมของหน่วยงานในการขับเคลื่อน GRB โดยตรวจสอบจากประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

โครงสร้างขององค์การ ทำความเข้าใจบทบาทและภารกิจของหน่วยงานว่ามีหน้าที่และเป้าหมายหลักอะไร? แล้วจึงพิจารณาส่วนงานย่อยภายใน ทั้งงานหลักและงานสนับสนุน โดยงานหลักที่มีผู้ตัดสินใจในระดับที่แตกต่างกันจะช่วยทำให้เห็นตัวแสดงสำคัญที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดทำโครงการ แผนงาน และการจัดบริการ ขณะที่งานสนับสนุน ไม่ว่างานการวิเคราะห์นโยบายและวางแผน การบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรืองานการคลัง ทั้งนี้อาจมีงานบางส่วนที่มีความเป็นไปได้ในการริเริ่มนำมิติหญิงชายมาพิจารณาร่วมให้เกิดการพัฒนา และสามารถเริ่มทำได้ก่อนงานส่วนอื่น ๆ

การประเมินความพร้อมในการขับเคลื่อน GRB

ตัวแสดงที่สำคัญ พิจารณาว่าใคร? เป็นตัวแสดงที่สำคัญ นับตั้งแต่ผู้บริหาร หัวหน้างาน นักวิเคราะห์นโยบาย นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ และผู้ทำหน้าที่เขียนโครงการ รวมทั้งผู้ที่ทำหน้าที่ติดตามและตรวจสอบการทำงานทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน โดยประเมินลักษณะของบทบาทว่าจะมีส่วนร่วมผลักดันและริเริ่ม GRB ในหน่วยงานได้อย่างไร?

ลักษณะการเข้าร่วม พิจารณาตัวแสดงในหน่วยงานว่าใคร? มีบทบาทในการจัดทำโครงการ แผนงาน และกระบวนการงบประมาณ และมีบทบาทอย่างไร? เช่น เขียนโครงการ ร่วมจัดทำแผนงาน พัฒนางานและการบริการ ติดตามและตรวจสอบ หรือวางนโยบายและกรอบการทำงาน เป็นต้น

การสนับสนุนและการยอมรับ พิจารณาว่าใคร? ที่จะยอมรับและให้การสนับสนุนในการจัดทำ GRB ซึ่งการประเมินประโยชน์ของ GRB ที่มีต่องานในหน้าที่ ต่อหน่วยงาน และต่อการพัฒนาประเทศ หรือแม้แต่ต่อตนเอง จะช่วยทำให้มีแง่มุมสำหรับการสื่อสารและสร้างความเข้าใจ เพื่อให้เกิดการสนับสนุน

ความเข้าใจเรื่องมิติหญิงชาย พิจารณาว่าสมาชิกในองค์การมีความเข้าใจในมิติหญิงชายหรือไม่ รวมทั้งตระหนักถึงความแตกต่างและความจำเป็นที่ไม่เหมือนกันระหว่างหญิงชายหรือไม่ ซึ่งความเข้าใจและความตระหนักเหล่านี้จะนำไปสู่การจัดทำ GRB ได้ไม่ยาก

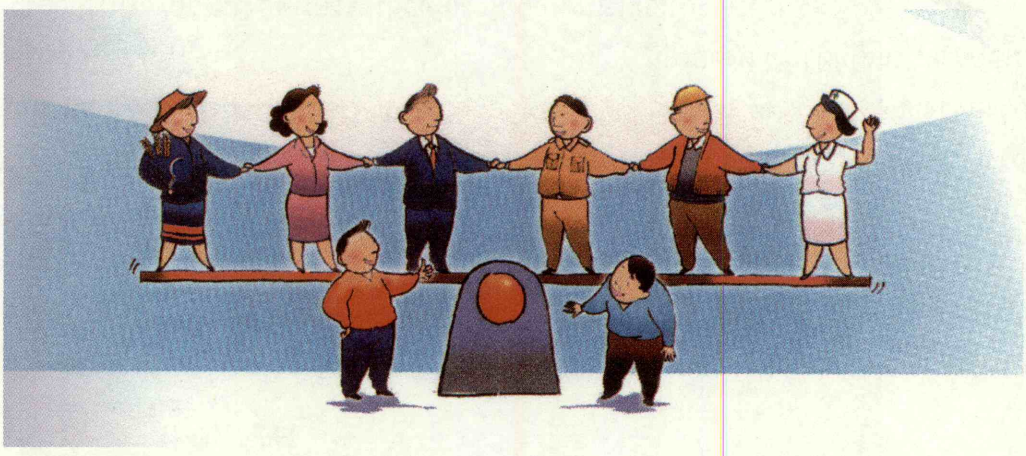

การประเมินความพร้อมในการขับเคลื่อน GRB

ระบบข้อมูลข่าวสารในองค์การ หากมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการประเมินผลโครงการ งาน และการบริการที่มีการจัดเก็บแบบจำแนกเพศ รวมทั้งข้อมูลการวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่มีเรื่องหญิงชายเข้าไปเกี่ยวข้อง จะช่วยให้ง่ายต่อการจัดทำ GRB

ความเข้าใจและทัศนะต่อ GRB พิจารณาว่าสมาชิกในองค์การมีความเข้าใจและทัศนะที่ดีต่อ GRB หรือไม่ เช่น ไม่รู้สึกว่าเป็นปัญหา หรือเป็นการเพิ่มเงินงบประมาณ หรือขอสัดส่วน หรือสร้างภาระงานเพิ่มขึ้น แต่มองว่า GRB เป็นประโยชน์ทั้งต่องาน หน่วยงาน และตนเอง

ความสอดคล้องของ GRB กับการจัดทำงบประมาณในปัจจุบัน พิจารณาว่าสมาชิกในองค์การเข้าใจหรือไม่ว่าทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดทำงบประมาณของหน่วยงานมีความสอดคล้องกับแนวคิด GRB โดยที่ GRB ไม่ได้ก่อให้เกิดอุปสรรคหรือความยุ่งยากกับกระบวนการจัดทำงบประมาณโดยปกติ

เมื่อตรวจสอบพบว่าหน่วยงานของเรามีความพร้อมแล้ว ก็สามารถที่จะประเมินเลือกวิธีการในการจัดทำ GRB ในหน่วยงานเป็นลำดับต่อไป

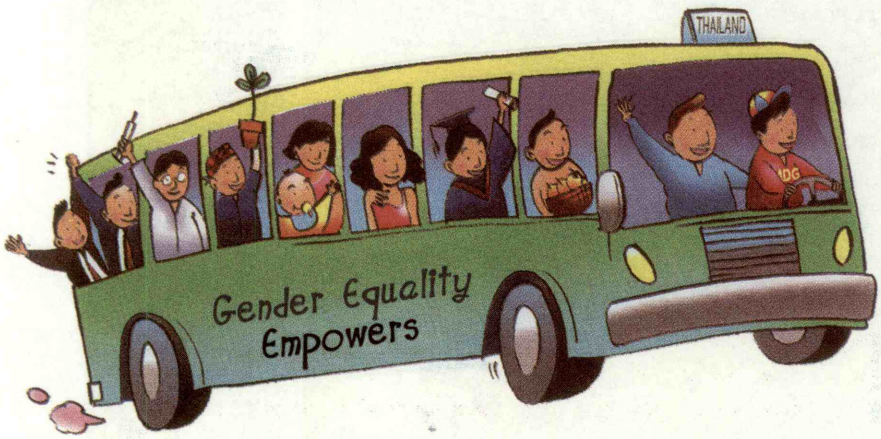

4 วิถีทางในการจัดทำ GRB ในหน่วยงานภาครัฐ

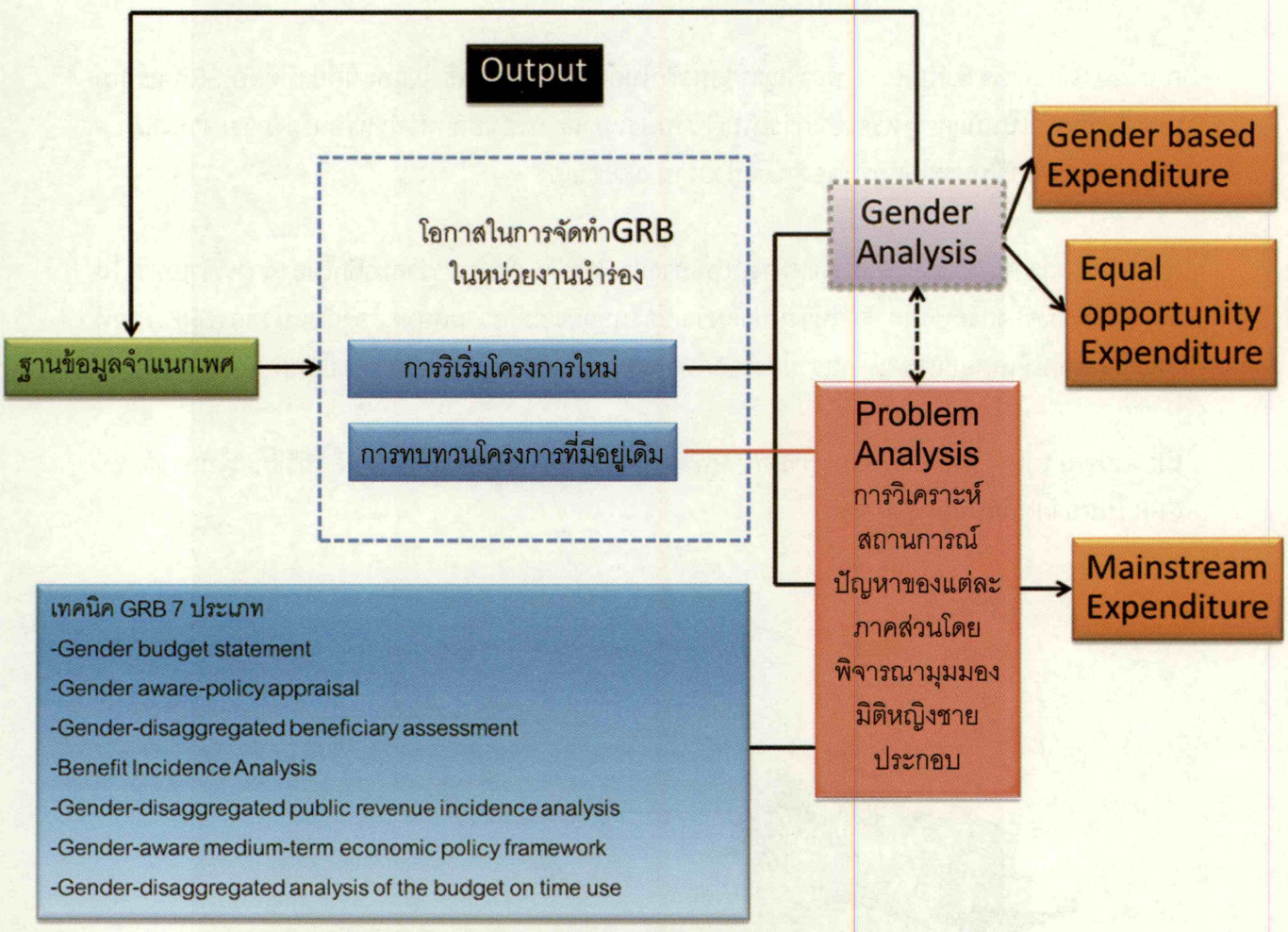

4 วิถีทางในการจัดทำ GRB ในหน่วยงานภาครัฐ

1 หากหน่วยงานมีฐานข้อมูลจำแนกเพศเกี่ยวกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ สามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้วิเคราะห์มิติหญิงชาย (Gender Analysis) ซึ่งจะทำให้เกิด**โครงการใหม่**ที่สามารถนำไปสู่การจัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาให้ผู้หญิงหรือผู้ชายโดยเฉพาะ (Gender Based Expenditure) หรือโครงการที่ทำให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชายได้ (Equal Opportunity Expenditure)

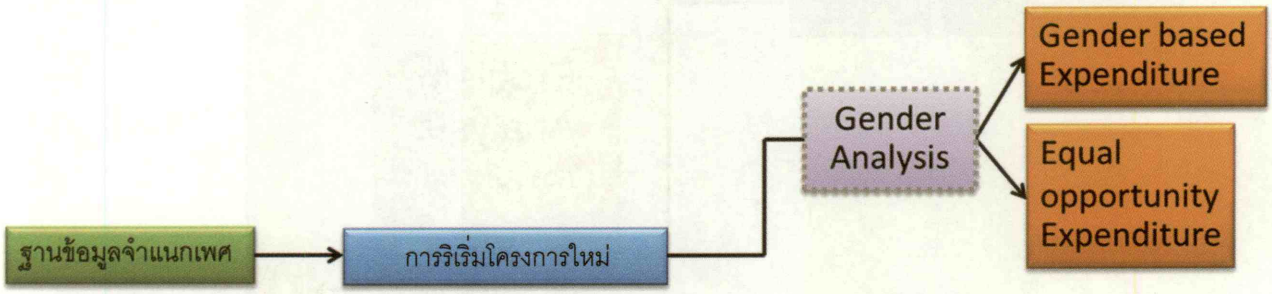

4 วิถีทางในการจัดทำ GRB ในหน่วยงานภาครัฐ

2 หากไม่มีฐานข้อมูลจำแนกเพศมาก่อน ก็สามารถริเริ่ม**โครงการใหม่** โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหาในการพัฒนา (problem analysis) ในภาคส่วนที่หน่วยงานรับผิดชอบ ซึ่งเป็นไปตามวิธีการปกติของหน่วยงาน หรือทำการวิเคราะห์มิติหญิงชาย (Gender Analysis) ประกอบด้วย เพื่อเพิ่มมิติและความลุ่มลึกในการวิเคราะห์ปัญหา โดยอาจเก็บข้อมูลจำแนกเพศหรือข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเพิ่มเติมเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวิธีนี้จะนำไปสู่การจัดสรรงบประมาณกระแสหลัก (Mainstream Expenditure)

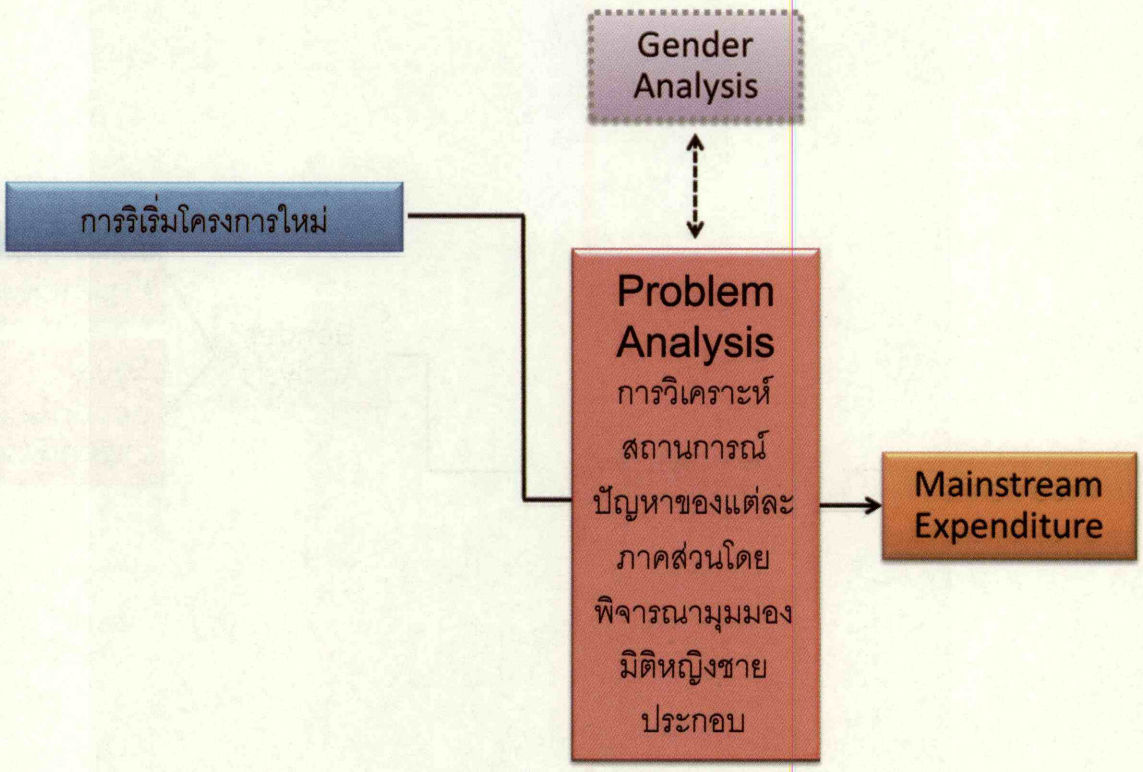

4 วิถีทางในการจัดทำ GRB ในหน่วยงานภาครัฐ

3 หากไม่มีฐานข้อมูลจำแนกเพศมาก่อน ก็สามารถเริ่มจากการทบทวน **ปรับปรุงโครงการที่มีอยู่เดิม** โดยเพิ่มเติมข้อมูลจำแนกเพศ หรือข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเพิ่มเติมเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องหรือทำการวิเคราะห์มิติหญิงชาย (Gender Analysis) ประกอบด้วย เพื่อช่วยปรับโครงการที่มีอยู่ให้ตอบสนองปัญหาและความจำเป็นที่แตกต่างกันระหว่างหญิงชายมากขึ้น ซึ่งวิธีนี้จะนำไปสู่การจัดสรรงบประมาณกระแสหลัก (Mainstream Expenditure)

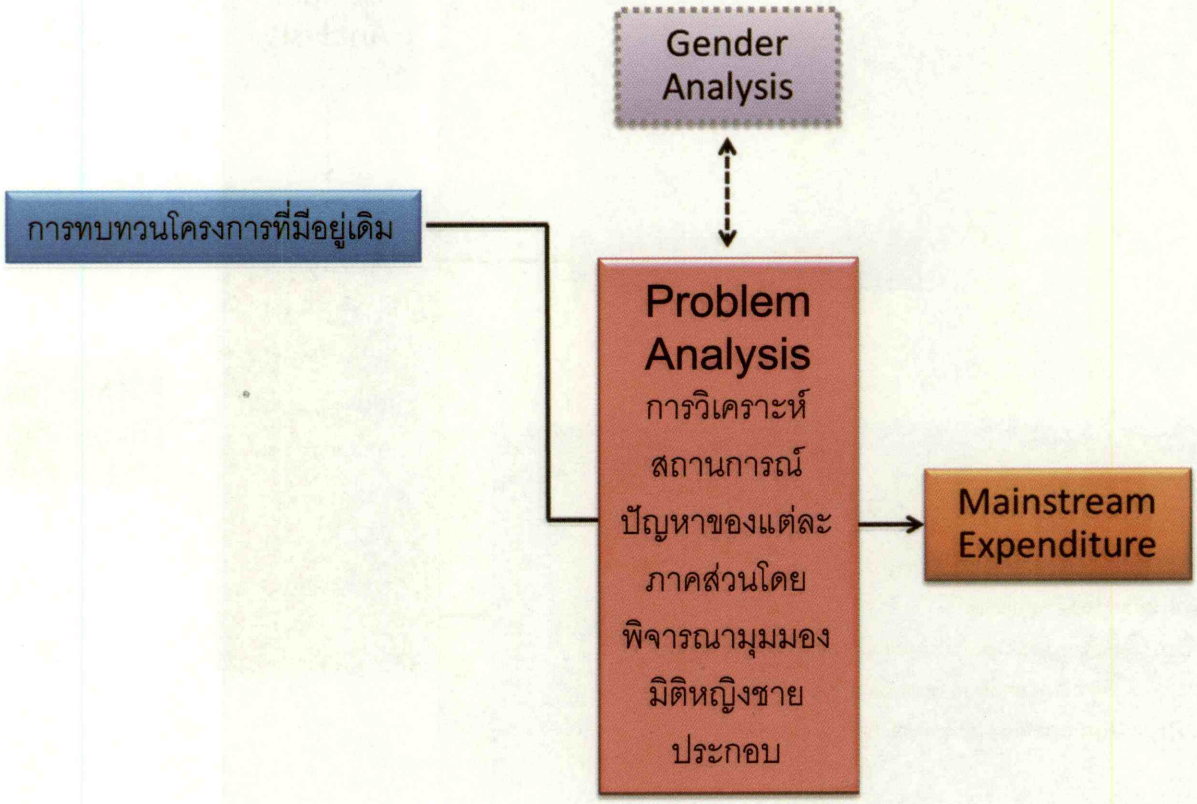

4 วิถีทางในการจัดทำ GRB ในหน่วยงานภาครัฐ

4 หากไม่มีฐานข้อมูลจำแนกเพศมาก่อน ก็สามารถเริ่มจากการ**ประเมินและตรวจสอบโครงการที่มีอยู่เดิม** ว่ามีความตระหนักและตอบสนองต่อมิติหญิงชายหรือไม่ โดยพิจารณาว่าหญิงหรือชายใครได้รับประโยชน์มากกว่ากัน ลักษณะและระดับการได้รับประโยชน์แตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้เครื่องมือเทคนิค GRB ทั้ง 7 ประการ ทั้งนี้อาจทำการวิเคราะห์มิติหญิงชาย (Gender Analysis) ประกอบด้วยก็ได้ ซึ่งจะช่วยทำให้มีข้อมูลการประเมินผลแบบจำแนกเพศ เพื่อใช้ในการพิจารณาปัญหาสำหรับจัดทำนโยบาย แผนงาน และโครงการต่อไป โดยจะเป็นการจัดสรรงบประมาณกระแสหลัก (Mainstream Expenditure) เช่นกัน

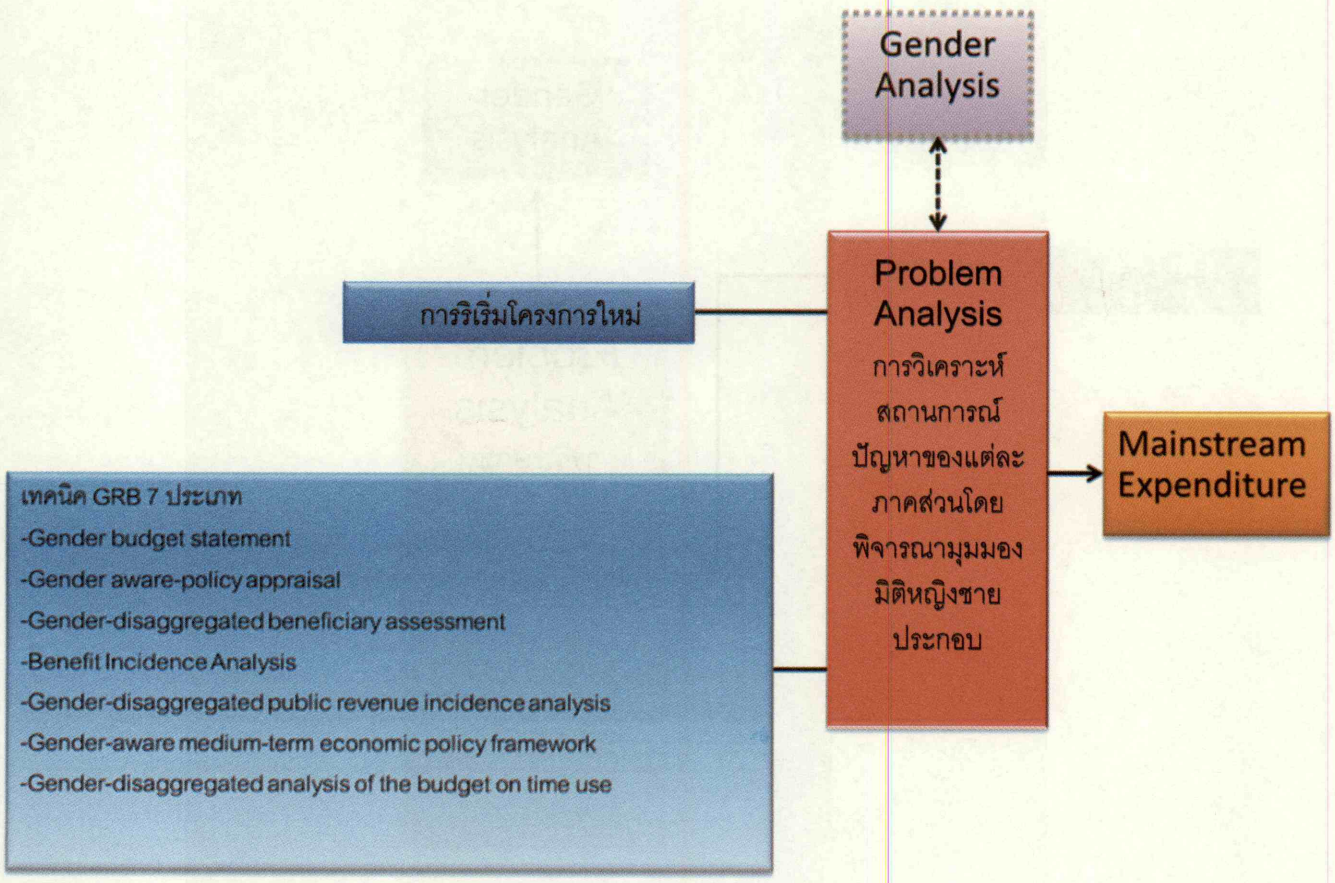

GRB Checklist

โปรดตรวจสอบ โครงการของท่านมีประเด็นเหล่านี้หรือไม่

1. มีการใช้หรือวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหาและความจำเป็น ☐

- ○ มีการระบุสถานการณ์ที่บ่งชี้ปัญหาและความจำเป็นโดยนำข้อมูลจำแนกเพศมาประกอบ หรือ
- ○ มีการระบุสถานการณ์ที่บ่งชี้ปัญหาและความจำเป็นโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเพศด้วยมุมมองมิติหญิงชาย หรือ
- ○ มีการวิเคราะห์ปัจจัยหรือตัวแปรอื่น ๆ โดยนำมิติหญิงชายมาประกอบ หรือ
- ○ มีการระบุรากของปัญหาที่เกิดจากมิติหญิงชาย หรือ
- ○ มีการวิเคราะห์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นโดยแยกมิติหญิงชาย หรือ
- ○ มีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในภาคส่วนนั้น ๆ และมิติหญิงชายไปประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดปัญหาหรือความจำเป็นทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อริเริ่มโครงการ หรือ
- ○ มีการประเมินนโยบายหรือการบริการสาธารณะว่าสอดคล้องกับความต้องการที่แตกต่างของหญิงและชายหรือไม่ หรือ
- ○ มีการวิเคราะห์บทบาทหญิงชาย (gender analysis)

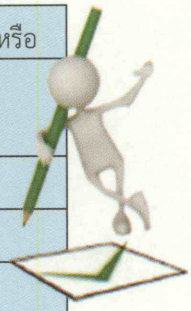

2. มีการตอบสนองต่อปัญหาและความจำเป็นในข้อ 1 ☐

- ○ มีการตอบสนองต่อมิติหญิงชายในเชิงกระบวนการ (process) เช่น มีการออกแบบกระบวนการให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหรือดำเนินโครงการ หรือมีการกำหนดผู้เชี่ยวชาญด้าน gender เพิ่มในกระบวนการเพื่อช่วยในการตอบสนองต่อปัญหาและความจำเป็น หรือมีการออกแบบกระบวนการให้กลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาเข้าถึงโอกาส หรือทรัพยากร เป็นต้น หรือ
- ○ มีการตอบสนองต่อมิติหญิงชายในเชิงเนื้อหา (content) เช่น มีการออกแบบทางกายภาพหรือสิ่งแวดล้อมหรือการจัดการเพื่อตอบสนองต่อปัญหาหรือการเข้าถึงทรัพยากรให้มากขึ้น มีการกำหนดแนวทางหรือกิจกรรมเพื่อบรรเทางานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสมาชิกในครอบครัว

(เมื่อมีการวิเคราะห์ด้วยมุมมองมิติหญิงชายแล้วสามารถกำหนดวิธีการใหม่เพื่อแก้ปัญหา จึงจะทำให้เกิดการตอบสนองต่อปัญหาและความจำเป็น)

3. มีการคำนึงถึงมิติหญิงชาย ☐

- ○ มีการใช้คำที่บ่งชี้ถึงบทบาท หรือความสัมพันธ์ หรือการแบ่งงาน หรือการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาส หรือความต้องการที่แตกต่างของหญิงชาย หรือ
- ○ มีการระบุกลุ่มเป้าหมายที่จำแนกหญิงชาย หรือ
- ○ มีการกำหนดตัวชี้วัด หรือผลผลิต หรือผลลัพธ์ที่จำแนกหญิงชาย

ภาคผนวก

GRB : คำศัพท์น่ารู้ และระบบงบประมาณในปัจจุบัน

คำศัพท์น่ารู้

เพศหญิง/เพศชาย (Sex)

คือ เพศกำเนิดที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชายได้จากความแตกต่างกันทางกายภาพ จากอวัยวะเพศ โดยเพศหญิงและเพศชายเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และการแบ่งแยกเพศไม่ได้เกิดจากหรือสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคม แต่ถูกแบ่งแยกโดยข้อบ่งชี้ทางชีวะภาพ

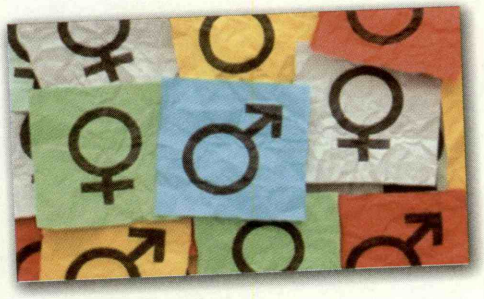

มิติหญิงชาย (Gender)

คือ ความเป็นผู้หญิงหรือความเป็นผู้ชาย ที่ไม่ได้ติดตัวมาจากการเป็นเพศหญิงและเพศชาย แต่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคมหนึ่ง ๆ โดยจะเป็นสิ่งที่คอยบ่งบอกถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ วิธีคิด การใช้ชีวิตประจำวัน และความคาดหวังจากสังคม ที่แตกต่างกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย

การวิเคราะห์มิติหญิงชาย (Gender Analysis)

คือ การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันระหว่างหญิงและชาย อันเป็นผลเนื่องมาจากเพศ ความเป็นหญิง ความเป็นชาย ซึ่งถูกกำหนดโดยสังคมและวัฒนธรรม

เราสามารถนำการวิเคราะห์มิติหญิงชาย มาสร้างมุมมองที่ตระหนักถึงบทบาทหญิงชายในการจัดทำนโยบายและโครงการต่าง ๆ ผ่านสำนึกความเข้าใจของผู้จัดทำนโยบายและโครงการในเรื่องของความแตกต่างทางเพศสรีระ สถานการณ์ ความสัมพันธ์ ความต้องการที่แตกต่างกัน ความไม่เสมอภาค และความไม่เป็นธรรมระหว่างหญิงและชาย อันเป็นผลมาจากธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิธีคิดของคนในสังคม

คำศัพท์น่ารู้

การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis)

คือ การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์จากสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในหน่วยงานที่สัมพันธ์กับเป้าหมายของหน่วยงาน อันจะนำไปสู่การผลักดันหรือขับเคลื่อนนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ

ความเป็นธรรมระหว่างหญิงชาย (Gender Equity)

คือ ความเป็นธรรมในการได้รับสิ่งต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและความแตกต่างระหว่างหญิงและชาย เพื่อให้หญิงและชายสามารถไปถึงจุดหมายปลายทางตามนโยบายและโครงการต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน

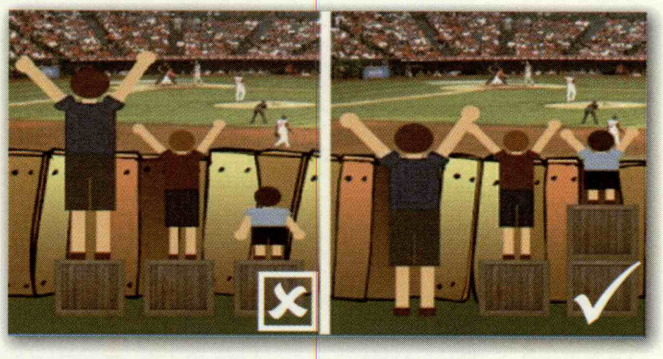

เศรษฐกิจภาคอภิบาล (Care Economy)

คือ งานที่ไม่ได้รับการคำนวณให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เช่น การดูแลสมาชิกครอบครัว การเลี้ยงดูบุตร การพยาบาลผู้สูงอายุและผู้ป่วยในครอบครัว เป็นต้น

ภาคเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับบ้านและครอบครัวโดยไม่ได้สร้างเม็ดเงินแต่เป็นตัวส่งเสริมดูแล บำรุงรักษา ผลิตสร้างบุคลากรเข้าสู่เศรษฐกิจภาคส่วนอื่น ๆ

คำศัพท์น่ารู้

การบูรณาการมิติหญิงชาย (Gender Mainstreaming)

คือ การนำมุมมองมิติหญิงชายมาใช้เป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดนโยบายและจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งยังทำให้การขับเคลื่อนมุมมองมิติหญิงชายกลายเป็นสิ่งปกติธรรมดาในสำนึกของผู้จัดทำนโยบายและโครงการต่าง ๆ

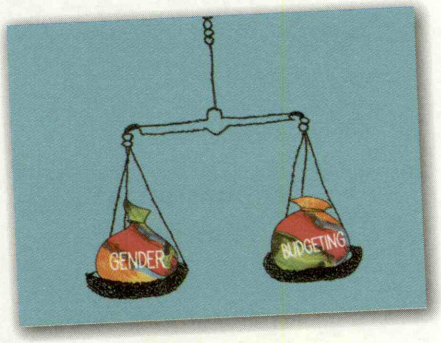

การคำนึงถึงมิติหญิงชาย (Gender Responsive)

คือ ความเข้าใจและตระหนักต่อปัญหาและความต้องการที่แตกต่างของหญิงและชาย อันเป็นผลมาจากความคาดหวังของสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ

เมื่อมีการคำนึงถึงมิติหญิงชายในกระบวนการจัดทำงบประมาณ ก็จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของหญิงและชายได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

กระบวนการจัดทำงบประมาณ (Budgeting)

คือ การวางแผนคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเงินและทรัพยากรอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ

การจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติหญิงชาย (Gender Responsive Budgeting: GRB)

คือ การจัดทำงบประมาณโดยมองผ่านมิติหญิงชาย เพื่อนำไปสู่การกระจายทรัพยากรไปยังผู้หญิงและผู้ชายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ตามความต้องการที่แตกต่างกันระหว่างหญิงชาย อันจะนำไปสู่การเกิดประสิทธิภาพในการจัดทำงบประมาณ

ระบบงบในปัจจุบัน

ระบบงบประมาณของภาครัฐไทยในปัจจุบัน เป็นระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance-Based Budgeting -SPBB) โดยกำหนดให้แผนงานโครงการที่เสนอของบประมาณนั้น ต้องมีความเชื่อมโยงและความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์กระทรวง และยุทธศาสตร์ของแต่หน่วยราชการ รวมทั้งต้องมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ผลลัพธ์ ผลผลิต กิจกรรม และงบประมาณอย่างเป็นระบบ และมีการประเมินผลเพื่อการปรับแผนงานต่อไป

กำหนดระยะเวลา (Timeline)	กระบวนการงบประมาณ (Budget process)	ตัวแสดง (Involving parties)
มกราคม - พฤษภาคม	การจัดเตรียมและนำเสนองบประมาณ	ธปท., กระทรวงการคลัง, สศช., สงป., หน่วยงานราชการต่างๆ และคณะรัฐมนตรี
มิถุนายน – กันยายน	การอนุมัติงบประมาณ	สภานิติบัญญัติ (รัฐสภา), คณะกรรมาธิการวิสามัญร่าง พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี และวุฒิสภา
ตุลาคม – กันยายน ของปีถัดไป	การบริหารงบประมาณ	หน่วยงานราชการต่างๆ, สำนักงบประมาณ และกรมบัญชีกลาง
การตรวจสอบจะเกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ ส่วนการประเมินผลอาจเกิดขึ้นได้ตลอดปีขึ้นอยู่กับแผนงานของหน่วยงาน	การตรวจสอบ & ประเมินผล	สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน, หน่วยงานราชการต่างๆ และสำนักงบประมาณ

Source: Adapted from Pungprawat, K. (2009). Budgeting system and Bureau of the Budget in Thailand. Chulalongkorn Journal of Economics. 21(1). 51

กระบวนการงบประมาณ

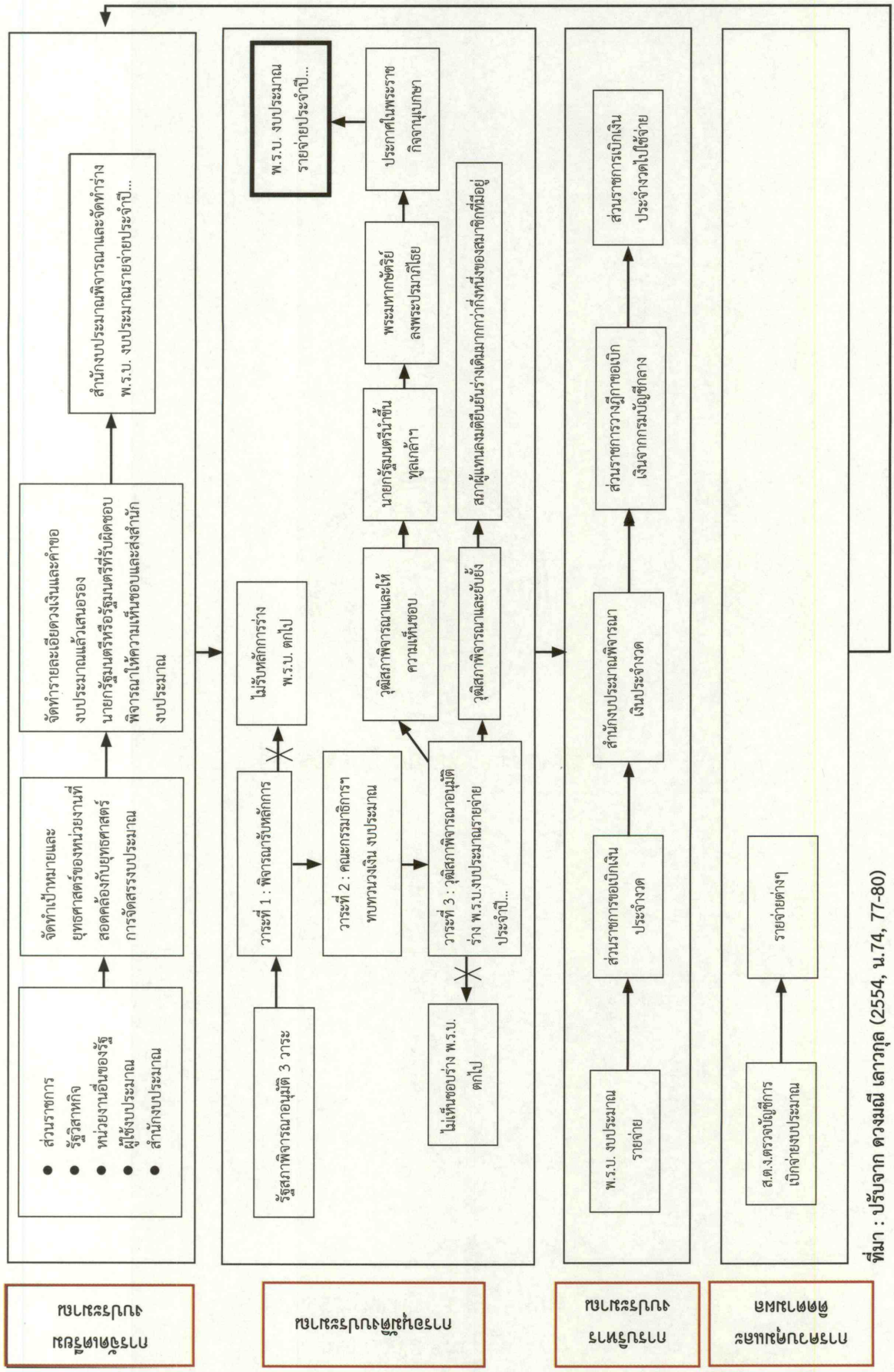

ที่มา : ปรับจาก ดวงมณี เลาวกุล (2554, น.74, 77-80)

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

พิมพ์ครั้งที่ 1 : มีนาคม 2559
จำนวน : 2,000 เล่ม

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
Department of Women's Affairs and Family Development
255 ถนนราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ : 0 2642 7743 โทรสาร : 0 2642 7743 www.owf.go.th